Kaina 10 ct.

Nr. 13 (1750) Vilnius, 1942 m. balandžio 4 d.

SAVISAUGOS DALIŲ SAVAITRAŠTIS

Leidžia Savisaugos Dalių Inspekcija. Redakcijos ir administracijos adresas: Vilnius, Jėzuitų g-vė 3. Telef. per Vilniaus karinę: Vyriausio Redaktoriaus ir Administracijos — 29.
Darbo val.: 08-13; 14-17 (dienomis prieš šventadienius 08-13).
Vyr. redaktorius *kpt. Simas Urbonas*

KARYS

VISUS LIETUVOS SAVISAUGOS VYRUS RYTUOSE IR TĖVYNĖJE, VISUS MŪSŲ SKAITYTOJUS IR BENDRADARBIUS SVEIKINAME VELYKŲ ŠVENČIŲ PROGA

PRISIKĖLIMAS

Didžioji krikščionių šventė ty. Velykos šiais metais mūsų vėl švenčiama su nauja dvasios nuotaika. Visi tikintieji šiandien kaupia savo dvasines galias kitoms niam aukštesniam gyvenimui. Šios gyvenimo kančias ir sunkumus jie įprasmina Kristaus Prisikėlimu. Jis žino, kad kiekviena kančia žmogų skaidrina, gryninas ir kad po jos seka prisikėlimas.

Gamtos atbudimas, tai nėra atsitiktinis supuolimas su Prisikėlimo šventė. Ir gamta turi būti prisikėlimo ženklu. Žemė, sniego pridengta, tampa apmirusi, be gyvybės. Kylantis pavasario saulė peršalęs nuo žemės pavirškšnu mirti nelanti laisti ir vėl gema gyvybė, viskas atgyja. Velykos yra džiaugsmo ir gyvybės laimėjimo prieš mirtį šventė.

Kristaus Prisikėlimas, kaip ir kiekvienas kitas kėlimasis, junginasi su kančia ir auka. Kristus kentėjo ir aukojosi dėl visos žmonijos išlaisvinimo iš nuodėmės, dėl laimėjimo žmonėms amžinojo gyvenimo. Kentėjo dėl to, kad keldamasis įprasmintų kančią.

Lietuvių tauta kelis šimtmečius kentėjo svetimųjų priespaudą. Atsirado pasiškventusių sūnų: vieni jų nešė slapta iš Prūsų lietuviškas knygas, antri tiesioginė kovojo su rusais prispaudėjais, kiti dar kitais būdais kovodami aukojosi sau, kad tauta prisikeltų. Ir kad atėjo prisikėlimo pavasaris — visa tauta tapo pasiventėlių armija, kiekvienas pasukojo tai, kas jam brangiausia, kad tik tauta gyventų. Kančios ir aukų - išgyninta tauta kėlėsi ir gyveno.

Bet ir vėl ėjo laikas, ir vėl atėjo šiauri speiguota žiema. Atėjo bolševizmo metai. Gal būt, taip ir turėjo įvykti, kad mes ir vėl keltumėmės, kad vėl praskaidrintume gyvenimą, nes daug kame mes per tuos virš 20 metų spėjome susitepti. spėjome pamiršti prisikėlimo kainą ir prasmę.

Atėjusi nauja žiema tik pradėjoje mus rado nepasirūošusius, bet greit lietuvis pajuto, kad naujasis mėginimas yra tam, kad jis pamirše prisikėlimą. Lietuvis rykoi vėl aukotis, vėl kentėti, kad tik išsaugtų naujas pavasaris, kad tik vėl prisikeltų tauta, vėl naujam, bet iš kartų dar patvaresniam, skaidresniam gyvenimui.

Žiauriosios bolševikų žiemos sąlėjai pareikalavo iš mūsų paties geriausių tautos sūnų. Ir tauta juos aukoje. Aukoje, nes tikėjo, kad be aukų nebus prisikėlimo.

Ir atėjus pavasariui, tauta bunda, kelias — šiaurėsnai ir skaidri. Bet prisikėlimas turi būti pilnas, mirtis turi būti nugalėta. Bolševizmas, kaip žmogaus dvasinė ir viskerioja mirtis, turi būti nugalėta. Šiuotas nuo pasaulio veido. Todėl ir šiandien lietuvis dar aukojasi, dar šeneja. Jis sukosis ir kovos, kol pasaulio mirties nešėjas — bolševizmas nebus sunaikintas.

Kiekvienas lietuvis ir ypač karys, pažinęs tikrąjį bolševizmo veidą, tikrąją jo esmę ir šiandieną jo priespaudą, suprato, kad kėlimasis pareikalaus daug aukų, bet jis to nepabūgo, nepabūgs ir ateity.

Lietuvių aukos Rytuose rodo, kad ir šiandien lietuvis karys supranta laiko balsą, ir jo šaukimas eina ten, kur Naujosios Europos prisikėlimas reikalauja. Jis žinta tam, kad mes gyventume. Naują aukų sąrašas kaskart ilgėja ir tuo prisikėlimas nuolat artėja. Stai ir šis velykinis mūsų numeris vėl išeina su nauju sąrašu ir tai yra tam, kad mes galėtume sulaukti velyknio linkėjimo „Kamybė teesie su jumis".

Mes tikime, kad ji jau čia pat, tuoj ateis. nes mes jos troškiamo, nes mes jos lėkome, ją kuriame, jai aukojamės.

Būkime tad tikri, kad Aukščiausias mato mūsų tautos kelias, jis leidžia mums perėiti bandymų kelią, kad būtume verti laimėjimo. Tačiau patys turime jo siekti, jam pasiškęsti. Laimėjimas ateine, jis jau čia pat, lietuvis jau auskaidrėjęs, jau keliasi, jis jau vėl kurs savo lietuviškų gyvenimą, nes jis vertas prisikėlimo. Kalėjimų kankinai, Sibire tremtiniai ir visos kitos nekaltos aukos yra pažvestos tautos prisikėlimui, jos yra laidas ateinančiam tautos džiaugsmui.

Jei mes šiandien Velykas švenčiame ne vien prisikėlimo, bet ir kančios ir aukos ženklu, tai tas gilinai suprantame, nes perdaug aukų ir perdaug kruvina yra auka, nes ji dar nėra baigta.

Kančia baigiasi, tauta keliasi, nugėbė ateina.

O. B. AUDRONĖ

Dvelkia pavasariu...

Dvelkia pavasariu kloniai snieguoti,
Gaivi jaunatvė bunda laukuose —
Noris, lyg vaikui, kokti, dainuoti —
Pavasarėtis pergalę duos.

Jau mirtis sniegas žvirsme saulėtės,
Upeliai laikos — žnera linksmi.
Vėjelis, veidus rausvai nupūtęs,
Skubinas, lekia saulės žvirsme.

Neški, vėjeli, bučinius saulės —
Pačemiai trolkės, vai laukia jos —
Dar jųjų vardą minės pasaulis —
Vagus arimų tęsiam už juos.

Vai lėkti, vėjau, viltim sparnuotas,
Nešinas saulės glėbin gausiu —
Nulėk su saule į taigų plotus... —
Pavasarėlis džiaugsmą atsiuš.

Bolševizmas be kaukės

Raše J. ŠENKUS, Studijų Biuro direktorius

Kiekviena tauta, ilgesnį ar trumpesnį laiką praktiškai išgyvenusi bolševikų režimą, šiandien yra gyvas liudytojas fakto, kad visa to režimo sistema yra pagrista teroru. Raudonosios teroras yra svarbiausias veiksnys, kuris gausias Sovietų Sąjungos tautas vertė net 24 metus kęsti komunistų valdžią su visais jos žiaurumais. Apraizgytas tankiu šnipų ir budėtojų tinklu, Sovietų Sąjungos žmogus buvo visiškai paralyžiuotas savo veiksmų, valios ir proto apimtyje. Reikėjo kieto ir galingo smūgio iš šalies, kad Sovietų Sąjungos tautoms vėl grįžtų žmogiškas gyvenimo būdas. Tokį smūgį 1941 m. birželio men. 22 d. trenkė Didžioji Reicho karžygiška kariuomenė, kuri, Führeriо Adolfo Hitlerio įsakymu, pradėjo žmonijos istorijoje išganingiausią karo žygį prieš viso pasaulio kultūros ir civilizacijos priešą — bolševizmą.

Šitas kryžiaus žygis išgelbėjo Europą, kurią artimiausiu laiku ruošėsi užlieti beformė komunizmo masė. Pačiomis pirmosiomis tauraus žygio dienomis iš raudonojo teroro buvo išvaduota ir lietuvių tauta. Mūsų tauta iš sivadavimo valandos nekantriai laukė nuo pat pirmosios bolševikų okupacijos dienos. Ir ne tik laukė, bet ir pati intensyviai tam svarbiam momentui ruošėsi. Mūsų apsisprendimo ir kovai pasiruošimo rezultatai šiandien visiems žinomi: vos tik sprogus pirmosioms vokiečių aviacijos bomboms, lietuvių tauta su ginklu rankoje stojo į aktyvią kovą su raudonasiais teroristais. Išsivadavimo žygiuose dalyvavo apie 100.000 mūsų partizanų, iš kurių apie 2.000 atidavė savo gyvybę už Tėvynės ir tautos laisvę. Tuose žygiuose taip pat aktingai ir garbingai dalyvavo ir lietuviškoje korpo kariai, nešiūrint jiems kiekvieniu momentu iš rusų — bolševikų grėsusio mirtinio pavojaus.

Tačiau lietuvių partizanų ir karių aukos, sudėtos kovoje su bolševizmu, sudaro tik nedidelę dalį tų visų aukų, kurias per vienerius okupacijos metus iš mūsų tautos išplėšė raudonasis teroras. Niekas šiandien negali užginčyti autentiškų dokumentų, kurie rodo, kad Maskvos „didvyriai", prieš pradėdami Lietuvos okupaciją, jau turėjo planą ir sąrašus Lietuvos gyventojų įvairių sričių vadovaujančių asmenų, kurie turėjo kristi pirmomis raudonojo teroro aukomis. Kokio masto teroru bolševikai vykdė Lietuvoje, rodo skaičiai: 3.000 nužudytų, 12.000 politinių kalinių ir apie 45.000 ištremtųjų iš tėviškių į Sibiro taigas. Taigi, per vienerius metus bolševizmas iš negausios lietuvių tautos pareikalavo apie 60.000 žmonių aukų, kurių dalis jau išsiskyrė iš gyvųjų tarpo, o kitos dalies šių aukų likimas ligi šios dienos dar nėra žinomas. Tik nedidelis skaičius bolševizmo aukų, kilus Didžiojo Reicho — Sovietų Sąjungos karui, išsilaisvino iš kalėjimų ir grįžo į laisvą gyvenimą.

Betgi šitos visos aukos tėra vien fizinio raudonojo teroro rezultatas. O kur yra tas šiandien sunkiai suskaičiuojamas moralinis teroras, nuo kurio kenčė visa lietuvių tauta? Inteligentai, šliūninkai, darbininkai, net mookyklinio amžiaus jaunimas naktis praleisdavo rūsyse, miškuose, grioviuose, ar kur kitur, kur juos sunkiau rasdavo ir pasiekdavo čekisto budelniai, kraujo troškstanti ranka. Tuo būdu, Lietuva iš žydinčio ir turtingo krašto per vienerius metus bolševikų buvo paversta kalėjimu, koncentracijos stovykla ir beteisių, nuolat čekistų torturojamų žmonių kraštu. Stai Stalino „saulės" spindulių rezultatai! Tai bolševizmas be kaukės!

Turint prieš akis šias didžiias aukas, tenka rūpintis, kad ta klaikioji bolševikų okupacija ir visi jos padariniai būtų surašyti, ištirti ir parodyti ne tik lietuvių tautai, bet ir visam pasaulyi, kes lietuvių tautos gyvenime bolševikų valdymo metai sudaro juodžiausius puslapius. Šita kryptimi darbas jau pradėtas. Pirmiausia jo ėmėsi Raudonojo Teroro Muziejus, o dabar šį darbą varo Pirmojo Generalinio Tarėjo tiesioginėje žinioje esas Studijų Biuras, kurio apimtyje taip pat sėkmingai dirba ir Raudonojo Teroro Muziejus. Tuo būdu, Studijų Biuro vyriausias tikslas — ištirti Lietuvai ir lietuvių tautai bolševizmo padarytą žalą, o taip pat ir nušvisti lietuvių tautos kovas su raudonuoju teroru.

Per šiuos mėnesius savo veiklos Studijų Biuras surinko apie 70.000 įvairių eksponatų, kurie liečia bolševikų viešpatavimą Lietuvoje. Tai autentiškė dokumentai, fotografijos, viena ir slapta literatūra ir t. t. Žinoma, tie 70.000 eksponatų tėra dar tik dalis. Eksponatai iš visų krašto vietų kasdien plaukia mūsų ir idomesnė.

Betvarkant šitos gausius dokumentus ir kitokią medžiagą, Studijų Biurui kilo mintis surūšiuoti Raudonojo Teroro Parodą, kurioje grynais faktais ir dokumentais būtų atvaizduotas visas tas košmaras, kurį mūsų krašte sudarė bolševizmas. Parėda visų pirma buvo surūšiti Kaune. Per 36 dienas parodą aplankė apie 95.000 žmonių. Tai daugiausia Kauno miesto ir jo apylinkių gyventojai. Reikia betgi, kad Raudonojo Teroro Parodą pamatytų visa Lietuva. Tuo tikslu ji yra perkelta į Vilnių, o vėliau bus keliama į Šiaulius, Telšius, Panevėžį, Ukmergę ir Marijampolę.

Vilniuje Raudonojo Teroro Parodą suruošta Dailės Muziejaus rūmuose. Jos eksponatai yra maždaug tie patys, kokie buvo ir Kaune, tik šiek tiek papildyti naujais, daugiausia liečiančiais Vilnių ir buv. 29 kaučių teritorinį korpą.

Raudonojo Teroro Parodą turi tris pagrindinius skyrius, būtent: 1) bolševikų nelegalus veikimas ligi 1940 m. birželio men. 15 d. ir Sovietinės Lietuvos santvarka ligi 1941 m. birželio men. 22 d., 2) raudonasis teroras Lietuvoje ir 3) lietuvių tautos pastangos išsivaduoti iš bolševizmo jungo.

Parodos eksponatai — siurpūs, spaudžia sąsaras, bet už tai jie be žodžių atvaizduoja tikrąjį, nuogąjį bolševizmą, toki, koks jis yra ne įkyriojė sovietų propagandoje, bet realiame gyvenime. Nė vienas eksponatas ar dokumentas nėra nė kiek šaržuotas, iškreiptas, sutrumpintas. Ne. Parodos eksponatai visi viešiškai objektyvūs, kurių tikrumą labai lengva kiekvienam patikrinti. Klasta ir melas tai bolševikų metodas. Tas parodos eksponatų tikrumas ir objektyvumas ir yra visas Raudonojo Teroro Lietuvoje Parodos milžiniško pasisekimo laidas.

Raudonojo Teroro Parodoje yra daugiau kaip 3.000 eksponatų. Jie atvaizduoja bolševikų žvėriškumą Telšiuose, Pravieniškėse, Panevėžyje, Zarasuose, Lankeliškėse ir kitose mūsų krašto vietose. Vis dėlto šioje parodoje pilno bolševikų teroro vaizdo dar nėra. Per trumpas laikas, kad būtų galima viską surinkti ir parodyti. Bet ir tojį vertinga medžiaga, kurią mes šios parodos lankytojas, sudaro išties kalinamąjį aktą žmonijos narui — bolševizmui. Ji nuplešia bolševizmui kaukę ir parodo tikrąsiais jo veidą, planus bei uždavinius, kuriuos jis nėrėjo įgyvendinti Europoje.

Lietuvių tauta pati skaudžiai išgyvenusi „raudonojo rojaus" siurpumus, šiandien yra gyvas liudytojas to, kas per 24 metus dėjosi šešioje pasaulio dalyje. Ty kraštų sąraše skriaudžiamų kurias bolševizmas padarė mūsų tautai, mes neužmiršime. Šiandien visos kultūringosios Europos, ylgiai ir lietuvių tautos, tikslas — bolševizmas turi būti sunaikintas ir visiems žmiams nutrintas nuo žemės veido! Šitą savo nuoširtąsyma lietuvių tauta kraujų užtikšavo pirmosiomis Vokietijos — Sovietų Sąjungos karo dienomis, tą patį nusistatymą ji trodo šiandien, siųsdama savanorių batalionus į kovą su raudonaisiais teroristais. Mes iš ankšto žinome pasėkas, jei Lietuvos dar karta kėlė ir kėlė bolševizmas, todėl visi ligi viena, lietuviai, šuirimo visokiais būdais dirbti, kovoti ir pripinti kad bolševizmo slibinui kuo greičiausiai būtų nukirsta galva.

Gen. Kubiliūno pareiškimas spaudos atstovams

KAUNAS. Pirmasis Generalinis Tarėjas generolas Kubiliūnas priėmė vakarė ir Reicho spaudos atstovus Kaune. Čia generolas Kubiliūnas turėjo progos plačiau paaiškinti apie reikšmę to Reicho ministerio Rosenbergo įsakymo, kuriuo sutelkiama Lietuvai savivaldė, ir kitais aktualiais klausimais.

Reicho ministerio Rosenbergo pareikšta, kad partaikė generolas Kubiliūnas, gali būti vertinamas kelias požiūriais. Visų pirma, šiedami dabartine savo padėti, turime pažvelgti į ateitinę praėitį. Kas būtų buvęs, jei kai Lietuvoje būtų slautes bolševizmas? Bolševikai šiandien jau neabejotinai būtų suspėję susidoroti su galiu tauto didžiuma. Jei tokia baisė suku turėjome, kai bolševizmas dar tik buvo bandęsdas save tvarkyti lietuvoje, tai po antro bolševikinio valdymo metu mus būtų ištikęs tas žiurpsis tikimas, kuri turėjo pakeisti bevelk visos Sovietų Rusijos tautos ir kurie sunkiai sfgrivvo ir 60.000 mūsų tautiečių, nužudyta, nukankinta arba ištremta. Tad pergyvendami viena ar kita nepatogumą, negalėdami dėl karo įgyvendinti vėsą savo siekimą, visumet turime atsiminti, kad buvome pavoluje, kuriо negalima palyginti su su vieno gyvenimo sunkuma. Žydiškais bolševizmas slaubė mūsų krašta ir pradėjo naikinti mūsų tauta. Tolesnės bolševizmo rykštės šiuo kartu dėtos karo, kuri Vokietija pradėjo prieš XX-jo amžiaus barbarą, žmonijos kultūros ir civilizacijos naikintoją ir tuvina žudika.

Sveptamasa, kad. karui prasidėjus, mes, kaip ir visa eilė kitų tautų, turėjom susiduti su saata politine padėtimi. Mūsų krašto telsės turėjo nusifeetė galėdinas karo įstatymtačias nugalėtojas — Didžiojі Vokietija — ir kaito mas pakvietė bendradarbiauti su jos civilinės valdžios organais Lietuvoje. Dabar, ir metams nepraėjus, Vokietija oficialai mums suteikė savivaldą. Tai yra įrodymas, kad mes turėsime daug patyrimo administracijos srityje ir tuo sugebėjome pateisinti Vokietos dėtas į mus vilis. Savivaldės sutelkimas yra pasikliūtinio pasitikimas mūsų jėgoms ir darbui, pirmas žingsnis į realesnę tvarką mūsų krašte.

PRAKTIŠKA POTVARKIO — REIKŠMĖ

Kiekvienam iš mūsų, pareiškė toliau generolas Kubiliūnas, idomu, kokiės praktiškos reikšmės turi šis potvarkis. Nėra abejojimo, kad iš turi tikrąja sutelkti daugiau savarankiškumo mūsų valdžios organams. Tačiau kartu tiems uždedama ir didesnė atsakomybė. Potvarkis sutelkia telsę generalinams tarėjams savo bakymais tvarkyti atitinkamas gyvenimo sritis ir skirti atitinkamus pareigūnus. Didėsės svarbos turi ir ta aplinkybė, kad tvarka savo lėšėmi finansinė gyvenima ateityje galės įstatyti į biudžetinius rėmus. Suprantama, kad ateities bendradarbiavimo sėkmingumas priklausys nuo abipusiško pasitikėjimo, nesusiūlindamo ir nuo kiekvieno paskiro asmens ištikimo savo pareigų atlikimo, kas, taip sakant, sudaro tam tikrą, esmėsėsė svarbė darbo „fronta" išsiamonikimo, kad dirbame dėl savo ateities ir savo gerovės.

Tolesnėje savo pareiškimo dalyje generolas Kubiliūnas paėrėtė, kad savivaldos srityje jau yra atlikta konkrečė dalyka. Čia jis nurodė į savo sąsilaikymą pas Generalinį Komisarą, su kuriuo jis vyrėjo ilgo klausimo ligonė pasikalėjimą. Ta proga buvo išsiaiškinti įvairūs aktualūs klausimai, kalp, pavyzdžiui, kompetenciјos ribos ir kitos atsitiktinės. Šiuo metu stebėjo Pirmasis Generalinis Tarėjas, jau paveste įvairiems žinovams lėšė-

(Nukelta [3 pusl.]

MŪŠIS LIBIJOJ

(Tęstinys)

750.000 VYRŲ ŽENGIA

Kai Anglija ekstrapuo. nenadėjo pastirengti neišem pakaran tankų mašinų, generolas Rommel nėrėjo rankų sudėjęs. Savo poziciјas jis kiesdien apėdavo ir nuolat bėdėjo savo dalių priešakyje. Rommel veniąs net priėsło terpe buvo labai vertinamas, nors jo garbė nėbuvo Anglijos garbė. Laprėtio 18 d. Rommel pasiėmė savo ją gas jau buvo sukoncentravusi. Savo sąjungininkė Sovietų Sąjungą reikėjo sutelkti taip joj leukšmas ir nesąmonės ir privesti ašies pėlėgas stoti [„antra karo teatra", nukadėjti savo žėgas. Pastirengimai buvo taip rūpestingai ėjėti, kad vėnojė ofensyva tikrai turėjo duoti žėmėjimų generolui Auchinleck.

Tik pradėjus laprėtio 18 d. Auchinleck dėjs pradėjo žygi, kai jau nuo pat pirmos dėnos vėnas didžiausė rėmė anglų Viduriėnės jėgų žėmynas ir 1.500 bombonešių ofensyvas „Britų ir Empire ofensyvas Libėjė — ta pėrėjė Rommel Certėjė — „nėra užėmė visos ir kita vietovė, bet sunaikinti priešo ginklėnės, ypač žėrvuotės kėrės pėrėjė. Šėrvo laukėnės pėsėmės divizijėnės tės pat Certėjė, sėnės savo bėtėlėnės ir spėlyvuotės dėlėmis. Išnuėė valandė ėtėkės smėgė Rommel Anglėi už tėvėlės ir lėisės kad pasėkėtuvė žėlutinė lėidėnės. Dyvinos sėnės [istorijos metėlėlės gal būtė laimėjėmo žygis, kėris buvė ėtėkės ir kuėlės suėsėtės žėlėnėnės ir „Wehrmacht laimėjėmė".

Iš dėsės yėdės buvo paruoštė atėžėlė ir didėsės masės. Amėrikės ėtėkės kėrės ėtėkės ėtėkės pėsėlėsė 750.000 vyrų, kurie sudėjėmė žymėsė pralėnės vokiėčių Afrikos korpą, o Italė — kėrėjė 1.500 tankų laukė kėrės galės gulėti nėkėvėdėjusės Afrikė, nėlėjė divėizjas. Svarbiausės buvė tėi kad tėkimas buvo apsėgėstas jės galėjo būti pėtėstas pro Sėjėnės perėjė, kad užtikrėtė vėėlėsė laimėjimo žėnaudojimą.

Puolimo žėngojė žėmėi bombonešių ir anglų kreiserėsi Halfaya perėjė apdaužė tėka užtvėrėmės ugnimi. Tuo pačiu metu tankų divizijos gen. Sir. Alėn Cunningham vadovaujamos pradėjo ėetėlė iš Siva Giarabub. Puolimo planas pėrėjė pėtyrė paskutinė Wavelės ofensyvą. Sudaromė plėnas įtakos turėjo ir vietovė. Dėžinėjė sparno tėkslas buvo tėip pat Halfaya perėjė, kuri turėjo būti imama frontalės puolimu, tačiau ir Ąl kartą bergždžiai. Majores Bach vėl atlėkė vėsa puėlėmus. Kairėjame sparne tankų masė smogė į pėetus pro Sidi Omar, turėdama tėkslą plačiai apėjus pėlti Tobrukė apsupimo tėsdo užuosnį, ir pralaužti ir susėjungti su Tobruko dėlėmis. Pėtėtinės masė eėkė paskui tankus, turėdama uždavinį žygiuoti pro Sidi Omar, išvalyti vokiėčių — ėtalų atramos punktus užėmė Capuzzo, atėkrėti Halfaya perėjė ir per Bardią nuvažėti kėlė [Tobruka.

Kėrėmėsė tėmėjėmė tankams pavyktų pasiekti Tobruką pėylėnės [vakarus nuo El Adem, kol ėsės karo pėlėgos ėsėnos prėėė ketinėmus ir pėlėgėsės, tai lėinėlėnės būtų tėkras, nes Laprėtio 18 d. neatnešė rėmėsėnio sėlyčio ėėt to priėšu. Anglų tankų brigadų žygis vėko netrukdomas. Žėė pasėkė plotą [vakarus nuo Sidi Omar ir nėkėlė pėsėtovės postovėi dykumėje. Prie El Gobi Cunningham užėkėlupo sėjungininkus [tuo momentu, kai jė dar nebuvo apėjė priešėno apsėuėl", kėr trėmėdėmės pranešė Reuteris. Pirmąjį smūgį turėjo išėlėkyti garsėjė italų divizija Ariete, kovų prie Tobruko užėrėdėmė. Ji nėsėkėlė pėsėtovės nėėiomis, „per 100 tankų", nom gėnėsėlė Ariete tose poziciose iš vėso ėėtėrėjo 100 tankų. Vakare anglų rankose jau buvo El Gobi ir Sidi Rezegh. Ovė akmenų krūvos, kurios tik todėl sėvėrėbės, kad jų nėrėdėi žėmėlėpėjė. Kitą dėėną, būtent, lėpkrėčio 20, prie Capuzzo įvyksta „mažo stėliaus apsupimas". Tuo pačiu metu iš Kėurės rytų [ėsė-

tada Rommelio dalių masė būtų ėstėrėsta ir palėkta sunėkėnimui. Iš tėkrųjų, nebuvė jokės pagrėndo abėjėti šėtų operacėjų pėsėkėmėnu. Iš ėkyrės vėėsa: Auchinleckės skaičėėvimuose didysės nėėinomasis buvo vėėn tėk generolas Rommel. Ir vėl anglų vyr. vadas, lygiai kaip ir jo pirmėtėkas, pradėjo žygį su sprėndėsėės žėėėdė. Jė neėvėrėėo savo priėšėno, Vokiėčių 18 d. neatnešė rėmėsėnio sėlyčio ėėt to priėšu. Anglų tankų brigadų žygis vėko netrukdomas. Žėė pasėkė plotą [vakarus nuo Sidi Omar ir nėkėlė pėsėtovės postovėi dykumėje. Prie El Gobi Cunningham užėkėlupo sėjungininkus [tuo momentu, kai jė dar nebuvo apėjė priešėno apsėuėl", kėr trėmėdėmės pranešė Reuteris. Pirmąjį smūgį turėjo išėlėkyti garsėjė italų divizija Ariete, kovų prie Tobruko užėrėdėmė. Ji nėsėkėlė pėsėtovės nėėiomis, „per 100 tankų", nom gėnėsėlė Ariete tose poziciose iš vėso ėėtėrėjo 100 tankų. Vakare anglų rankose jau buvo El Gobi ir Sidi Rezegh. Ovė akmenų krūvos, kurios tik todėl sėvėrėbės, kad jų nėrėdėi žėmėlėpėjė. Kitą dėėną, būtent, lėpkrėčio 20, prie Capuzzo įvyksta „mažo stėliaus apsupimas". Tuo pačiu metu iš Kėurės rytų [ėsė-

184 šaulių divizijos veiksmai prieš bolševikus

1941 m. birželio 22—24 d. d.

Birželio mėn. pradžioj, dar nepėjus apsiprasti su pirmaisiais stovyklos „malonumais", 29 ST korpo lietuvių pulkus užgriuvo nauja nelaimė: visi sukštenieji vadai, iki pulkų vadų imanai, buvo išsiųsti „kursus", o jų vieton paskirti rusai. Lietuviams tai buvo skaudus smūgis. Jei ik šiol lietuvis buvo spaudžiamas, bereikalingai tampomas, kada vadu buvo lietuvis, kuris, vis dėlto, užpasomet atjaučė ir suprato lietuvius, sekojusios laikus, kaip ir kiti, tik negalėjo to atvirai pasakyti, tai pasirodyti, tai labar, kada šalia komisaro atsistojo antras ne kiek negeresnis atėjūnas,

[illegible] Iviaites teisinis bei administracinis tiksalinimas, kurie yra susieti su savivaldos neatsiaję parsoliim. Tuose anostatuose tels plačiau aplėvėti savivaldos organizacijų, kaip, pavyzdžiu, generalinių taršių sąrašas Kitas su Generaliniu Komisariatu. Pirmasis Generalinio Tarėjo santykius su Kitais generaliniais tarėjais ir kitas svarbiam klausimas. Vėliau galės būti priėmta prie Vairių įstaigų darbo paskirstymo ir pertvarkymo.

Baigdamas generolas Kubiliūnas užsimėjo apie senų Rytų sričių priskyrimą prie Lietuvos Generalinės Srities. Gradačičjos pastaba: Generalinio Komisaro valdiniuose skelbiamas tas pasiūlymas atkiriamas ne nuliūkinas apie kai kuria sričių klausimą. O Gudijos Generalinės Srities ir ją prikiamę prie Lietuvos Generalinės Srities. Ir paraiškė, kad ne [illegible] ir dienos Lietuvai atsiimti priskirtinos šios saujos sritys ir kad šios mėta baigiamas komplekdas ir sriba nėnuhutrachčiai pavesnaiu.

[illegible] Aišku pačiai vaisokiai, ya ieis karius dikiesi, kaip betiu". Buvo pranešta, kad puse vokiečių tiankcj jau sunaikinta ir kaitie apsupta 40.000 vokiečių afrikos korpo vyrų. Abi sekančios dienos englis Bygbojo tolyn „naikinti prieso tankai", karie jau buvo „sunaikinti". „Kommel ir paskutinieji englai" ir „vokiečiai apsuptas junginiuse. Apsupties jau nebepavojingi, nes pakliuvo į tiskis". Generolas Sir Hubert Gough manė, kad „šotis laimėjimas jau pilnai pateisintas „Deja, grobj iskriūcioti buvo der per anksti...

xxx

Gaisrai rytmetinis pranešimas. Jis skrido gerai. Smūgis sulaikytas. Apsuk dykumoje stovi degančių angrų tanku dūmo debesys.

Generolas tiekia iš savo palapinės. Čia smėlyje jis neseniai rado kelią nešinis puode šukių. Tai senos rodės grynuoliai. Jis ir vėl pasiėmė, atsiveria kastuvą ir kasa, greitais stūpriais smūgiais mėta smėlių smėlį per petį ir pagalias rada pasiprieikinčią. Jis pasilenda ir ištraukia mėlo puodą. Darbas primityvus. Tačiau jis gražus savo paprasta. Į viršų laibėjančia forma, ir jam nėra nė nuo kaimo ir šono nulaužtas ir nė.

ROMMEL KAUNASI FLORETE

Iš tiesu, dar per anksti buvo angliams triumfuoti. Rommel dėr nebuvo apsuptas. Jis mokėjo vikrisi atsitraukti nuo priešo ir vėlkė ne taip, kaip priešas tikėjosi. Anglai manė, kad atsipalaidavęs jis pastruuks į Diebel el Achdar kalnų paskąsti ir grupuosia ginis. Tačiau Rommel žinojo tik priešlima. Jis kiekviena proga leidavosi į kautynes, smogdamas į priešo slipnajas vietas.

Kad pranešė medžiaga ir žmonių mase angiai buvo nesunaikinemi, net nesumušami, nebuvo jokios abejonės. Ir marti nuostolial gali būti juntami, jei jis nuolat karinsai. Priešą paralėjuojančiai veikia ir tai, jei jis, tikėdamasis vikiaio lamėimo, puola i. tuščią vietą. Prie šio viso priaidėjo ir vis dar besilaikanti Halfaya perėja. Atkirstų, pulkinis neUlaikomas poste vokiečių ir italų daliy, geležinio pastovo niekas nepajėjęs suhrėsti. Puolimas no puolimo buvo vis atmušami ir Auchinleckas visa savo tikėjimą nuėjo stumti bloqu ir tolimu kelią per Jo.kuma. Tada Rommelis pradėjo savo vykdomus piote (pietus nuo linijos Tobruk — Sollum. Jis nestūdo i rimtas kautynes, bet puldinėjo priešą tai vienur, tai kitur, ir žaibiškai smūgiais padarė priešui nauju, ekzadėjų fasėdę. Šioms etikiems veiksmams palenkėjo aiyogos sudarė lebositeatrišos smėlio audros, užtemdančios priešui visą matomumą. Dažnai stuttkdavo, kad priešas neparlindavo visai arti atvažiuojančių vokiečių. Neuntrūkstamai lietus apsunkino tiekimą.

Aišku, aišes dalių pedėtis buvo os dėl [illegible] lodėl, kad englų vyriausiu nebuvo gelimė sustabdyti. Tačiau ryžtingai veikiant Rommeliui pesiekė pirmomis dienomis sunaikinti ne tik 800 prieso tanku, bet dar daugiau. Būdemes visiškai priešo apsuptas, atkirto vieną naujazelandiečių diviziją ir englų puolamodius smūgius akivaizdoje ją suaikinta. Žinoma, anglų vilitis laimėti vis dar laikė. Tik XI. 24 d. Empire, sakė mustebimui, Egipto pirma ispėjimą: „Mediniai sunaudojamos dėlės. Sprendžiamieji kautynių veiksmai dar neįvyko". Vėl pradėta mėnėti kautynių veiksmų vieta Sidi Rezegh, aiškinti, kad britų tankai junginiai būsią greitai reorganizuoti, kad vėl galėtų testi kovą. Bet nirumoje nenutrūkstami Rommelio smūgiai sneikė Cunningham tanku junginius ir pareikalavo daug auką, kurių pakeisti, patėodė, nebuvo galima. Nuspręndęs trauktis, Cunningham buvo, žaizdų lauko generolo Auchinleckoo palaimas iš vietos ir pakeistas generolu Ritchie. Buvo lapkričio 26 dia. na. Ritchie meta priešin pėstinikus ir tikrai jam pasiseka praisuti. Tiedą apie Tobruką ir atstatyti ryšį su daugiau kaip šešis mėnesius buvusiais apsuptais australais.

xxx

Tamsi ir tyli naktis viešpataują virš Kas el Medauar. Mes išsipanėję į milinę ir sėdėjome, ne slėpėjai ašiai. Postai nejudėdami stovi prie savo ginkly. Skaudančiom akim žiūri Tommy pusėn. Staiga atpakėjęs lėktuvas žingsnius. Pasirodo trys vyrai, kurie loka j mūsų apkasus. Jų tarpe yra mūsų kapitonas. Paėjusiam jo lėkną lemėsai [illegible]

Vienas jo kalba: „Dėl posėlio aš suinku. Tačiau reikia dar antro priėstaikinkie pasiūlo. Be to, pasiėjo turi būti praėjėsis, kad reikėjo jie galėtų ginti ir iš užpakalio".

Tamsa prarijo vyrus. Kažkur aukštumose atėdi ir žmonės. „Kas ten?" — vienas mūsų paklausia.

„Neišsai!" — atsako kitas. „Žmonės, ką ėmė Kasmoll" — pasaka treiias.

Iš anglų bunkerio sukėlė kiekia raketa, ir Tobruko ordunda ir [illegible] ir mus ašiai.

(Bus daugiau)

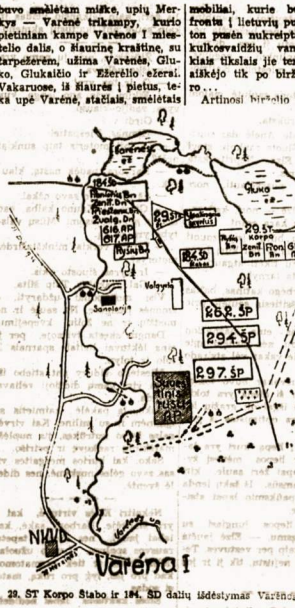

buvo smėlėtam miške, upių Merkys — Varėnė trikampy, kurio pietiniam kampe Varėnos I miestelio dalis, o šiaurinę kraštinę, su tarpežėrėm, užima Varėnės, Glukio, Glukalčio ir Ežerėlio ežerai. Vakarouse, iš šiaurės j pietus, teka upė Varėnė, stačiais, smėlėtais krantais, vietomis iki 2 m gylio, pločio apie 5 m. Per Varėnės upę j stovyklą einantiems keliams pastatyti 2 mediniai tiltai: vienas ties sanatorija, antras ties stovyklos rytinių kraštu. Prie pat dešiniojo Varėnės kranto eina plentas Alytus — Varėna, kuris prie Varėnos I susikerta su kitu plentu, einančiu iš Merkinės. Rytuose teka srausnusis Merkys, pilnas, smėlėtais krantais. Skersai stovyklos rajono eina buvusio geležinkelio pylimas.

Stovyklos rajone, be stovyklą vimui pritaikytų pastatų, užsilikusi sena mūrinė geležinkelio stotis su trejetu mūrinių sandėlių ir vandentiekio bokštu. Vakarinėj stovyklos pusėj — mūriniai dižvininkų sanatorijos pastatai kuriuose, be džioviniųkų, buvo ir NKVD agentų.

Pati stovykla yra apsupta natūralinėmis kliūtimis ir labai tiko čia uždaryti teritoriniо korpo lietuvių dalinius (schema Nr. 1). Iš schemos matyti, kad visi iš stovyklos išėjimai buvo uždaryti arba natūralėmis kliūtimis, arba bolševikų dalinialis; jei ne pridėti, kad tarpežėrė Varėnos ež. — Glukio ež. buvo užversta vietų kliūtimis, ant tiltų stovėjo rusų sargybos, o stovyklos pakraščiais ir tarpežėrėse vaikščiojo patrulai, tai suėidaro pilnas koncentracijos stovyklos vaizdas. Be abejo, lietuviams teroriuoti ir birželio 14 d. išvežimai ivykdyti toks spėstytmas bolševikams buvo būtinas. Tą pačią progą reikia paminėti, kad, pirmą kartą plaukiojant Varėnos stovyklos dalių išdėstymą, buvo numatyta išsidėstyti abiejose Varėnos pusėse, ir lietuvių pulkus daugiau atskirti nuo bolševikų. Tačiau šis planas „nepraėjo", nes buvo numatytas lietuvių likvidavimas ir todėl reikėjo atšūnkamai jues išdėstyti.

Birželio 11 d. rytą, kaip bolševikų suvestinės artilerijos pulkų, lietuvių apsaugai sustiprinti, atsiuvo 8 gav. tankai ir 4 buv. automobiliai, kurie buvo išrikiuoti frontu j lietuvių pulkų stovyklas, ton pusėn nukreiptais pabūkių ir kulkosvaidžių vamzdžiais. Kokiais tikslais jie ten atsirado, paaiškėjo tik po birželio 14 vakaro...

Artinosi birželio 14 d. Varėnos rengė įtvirtinimus. Visi mėtė artėjantį Europai pavojų, tačiau ir vokiečių jėgos buvo vertinamos tinkamam lygy. Sie gandai, šiuo sunkiu momentu, buvo tartum naktį paklydusiam žiburėlis atsirado apčiuoplamesnės iš bolševikų jungo išsivadavimo viltys. Visai suprato momento svarbą ir nujausdami artėjant didelius įvykius, kuriuose kiek galima ligiau išsilaikyti su ginklu rankoj, kad atėjus laikui atlikti savo pareigą.

Dar paminėtina, kad, tuoj po lietuvių pulkų vadų pakeitimo rusais, iš PRIBOVO j pulkus atvyko komisija, neva tikrinti mėkymą ir tvarką. Faktiškai buvo NKVD atstovai, kurie sudarinėjo sąrašus ir davinėjo instrukcijas, kaip turėjo būti organizuojami birželio 14 d. areštavimai ir išvežimai. Kiekvienam pulke tokių atstėstojų buvo po 2—3 komisarus, majorų ir pulkininkų laipsnio.

Birželio 12 d. vakare visi politrukai ir komandiriai rusai palapinėse įprastai nenakvojo. Tas pat buvo ir naktį iš 13 j 14 d. Vėliau paaiškėjo, kad minėtomis naktimis jie apsiginklavę sa gojo lietuvių palapines, kad niekas nepabėgtų.

Ginkšai kuopose buvo laikomi užrakinti ir saugomi tik patikėtinių žydų ir raudonarmiečių kareivių. Į svarbesnes sargybas buvo siunčiami tik rusai. Įsteigta naujį postai prie pulkų vadų palapinių, kurias saugojo irgi rusai.

Birželio 14 d. patekanti saulė nušviečė Varėnos I stovyklos pusų aprasojusias viršūnes. Dalis naktį budėjusių politrukų ir rusų komandirių grįžo j savo palapines, tačiau dalis pasiliko budėti. Pakilusi saulė maloniai šildė bolševikų iškankintus lietuvius. Nors toji diena niekuo ypatingu nesiskyrė nuo kitų, tačiau kažkoks nujautimas daugelį nepastarai slėgė. Vienas kitas savųjų tarpe net išsireiškė, kad jaučia artėjant paskutinės savo gyvenimo dienas.

Kaip ir visos kitos, birželio 14 diena prabėgo greitai, nes nuobodžiauti nebuvo laiko. Po vakarienės politrukai pradėjo lakstyti su raštėliais, šaukdami karininkus pavardėmis, kad pasiėmę Varėnos rajono žėmėlapius rinktųsi prie štabo, j kur bendrai vyksią rekognoskuotėn. Štabėj ir nelaikų daryti visokius užsėimimus ir susirinkimus buvo įprasta, todėl ir šį kartą, nieko tikresnio nenujausdami, ir šauktieji karininkai rinkosi prie štabų su žėmėlapėmis. Politrukai nenuilstamai lakstė iš kampo i kampą, tarsi ko ieškodami. Iš tikrųjų tai dare iš baimės, negalėdami nustovėti vietoje, kad lietuviai nesuprastų jėems rengiamos klastos ir jų pačių nesulikviduotų, nes visi karininkai buvo ginkluoti pistoletais. Pagaliau atvažiavo sunkvežėmiai. Visus karininkus sulaipino i mašinas. Drauge sulipo politrukai ir rusai karininkai. Tik dabar vienas kitas pradėjo aiškiau jausti, kas daroma. Juk dar nėra buvę atsitikimo, kad politrukai drauge su vadais vyktų rekognoskuotėn. Tačiau nealskiomis aplinkybėmis niekas nepadarė griežtų sprendimų. Laukta kas bus tollau.

Mašinos su „rekognoskuotojais" (beroda, 262. SP ir korpo spec. dalinių) sustojo miške ant plento Daugai — Varėna, ties sanatorija, ir (294. ir 297. SP) tuoj už Varėnos I, geležinkelių stoties link. Tolesnės „apeigos" buvo vienodos: miške laukė pasislėpę ginkluoti šautuvais ir kulkosvaidžiais enkavedistai, atvežtieji išrikiuoti vieną nėlen frontu j plentą. Politrukai sustojo pusračiu iš šalių,

(Nukelta j 5 pusl.)

PARTIZANŲ ŽMONA

xxx

Nuo medžių lapų ir žolės lašėjo rasa. Saulės spinduliai atsina | šėme ir gulėsi ant medžių viršūnių. Paskui eina žemyn, tiesiai ant tvorų, nukrinta į gatvę ir šoka žvirgždo akmeniūlėose. Jų šokiui koncertuoja paukščiai kažką ty ryto melodiją.

Po kaštanu Adomas rūko pypkę ir stebi gatvelę.

Moterys su kibirais eina. Su kibirais vandens arba pasukų. Iš stimpusios neša kibirus. Vedai yra viskie, ir įvairios priejuostės.

Viena ateina laisvom rankom — Elzė. Balta jos bliūzė ir plo nytė, plaukai šviečia saulėje. Palyško kiek paskutinių laiku. Vyras slapstosi miške visa savaitė — nenori važiuoti Rusijon. Blizga jos tamsios akys. Lengvos jos kojos. linksmi žingsniai. Jauna dar. Puiki moteris.

— Labą rytą, Elze! Kas gero?

— Kaimyne, karas.

— Taip, taip, sūnus prirašė kalendorių, sužymėjo skelbiamas dienas. Juk bus kada nors — ne ši metą, tai kitą.

— Kaimyne, girdėjau per radiją iš Vokietijos.

— Taigi, sūnus klausėsi iš Anglijos. Vieokių gandų ir užsienis prišneka.

— Bet aš klausiau ką tik, ir kas rasu nuo šiandien.

— Ta! Eina baisūnvis Jagėla.

— Jūsų šuo tikrai juokingas tokia trumpa uodegytė. Murzi, eik šen! Jūsų šuo tikrai juokingas. Netikite, kaimyne?

— Moterys nėgėsta piepėti ir su šunimis. Nėjo.

Plaukai kaip meškos. Šių dienų ponas. Viai tokiais ubagais turėsime virsti. Tpfu, kvailiai.

— Bet, kaimyne, kodėl jūs netikite?

— Matysim, paštirėsim.

— Jūsų darbas gražus, kaimyne.

— Jei nereikės atidėsti vieną dar, šovių komunistams, užsaugs paršelis, — ūpseo Adomas.

Didelės aguonos darže, burokų lapai nemazi, ir prie tvoros raudonas bijūnų keras. Bitės atskrenda iš krūmo ir tūta.

Adomo pypkė vos rūksta.

Elzė nuėjo gatvele.

Daugiau moterų ateina iš kaimo. Su gėlėm eina miestelio gatvele. Saulėj nudegusios.

...Varpai, bažnyčioj skambina stipriais balsais. nes bažnyčia netoli Karo metu ji yra degusi. Tiek medžių aplinkui — negelbėj tų. Nuplėskitų miestelis. Kaitrios yra dienos.

Tarytų geltona saulutė maloni toka.

Pypkė vos rūksta.

Gatvikės gale Anelė dar nusišlavė vakar. Šluota rankoje, stovi ir kalba su Elze. Nepritūksta kalbos moterims.

Yra laikas pusryčiauti, nori saulėje šilta.

Juokinga Elzė — nori, kad patiktų žmonės karą esant.

Juk sunku būtų išvaizduoti mirštant Staliną ar bet kuri žmogų, kaip sunku tiketi atgauti žemę ar atsakyta tarnybą.

Gatvelę perbėgo katinas, baltas ir dailus ir išsitiesia saulėje prie namo.

Zakristijonas eina bažnyčion lėtysusiu veidu, nes girdėjo apie vagonus, kurie vakar vėl atskiado stoty.

Vakar ir užvakar buvo tokios pat dienos, ir ši diena yra tokia pat. Kas gali išgalvoti gražių legendų, tas yra optimistas iš prigimties.

Elzė žiūri į Hepą, kuri yra labai didelė ir liepos mėnesį žydės. Vieni lapai žėri saule, kiti paūksmėje tamsūs. Iš šakų lenda paukštis, ir paūksmio lapai atsigręžė į saulę.

Šviesa ir liepos jungiasi su gando džiaugmu, — Elzė jaučia didelį gėrį, kaip per vestuves. Tegu niekas to nejaustų, tik ji ir jo Petras.

— — — —

Mažytiame laikrodininko lange daugybė laikrodžių. Jie stovi sveti ma netesingai. O laiko yra pražėję. Yra po viduriečiais. Iš bažnyčios nebesigirdi vargonų. Gatvės pilnos žmonių, šlumos ir dulkių. Žmonės kalba daug, ir daug lieka nepasakyta. Kai kurie arklius pančiodami girdėjo dreband žemę. Jauni berneai turi skubinti namo ir iš žemės. Ilksati ginklus.

Šautuvo vamzdis yra graiku. Jis žėri, kaip laikančio veidas ir kaip saulė ant žkaliusių akmenų.

— Žiūrėkite, prie jų namo yra lietuviška vėliava.

— O, ir tas yra!

— Tikim, prie, ano langoj. Yra ir vėl radijo klausos.

— Girdi . . .

— Himnas, Viešpatie!

— Ką toji moteris taip sunkiai nelė?

— Barbora padėk naštą, klausyk.

— Ai nėju šėlę savo ožkal.

— Girdi, iš Kauno kalba, kad name nepriklausomi. Mūsų valstybė yra mūsų.

— Ko jos verkia, minkštaširdės moterys?

— Ir vyras šluosto akis.

— Gal prakaita. Taip šita.

— Visi mongolai! Uždaryti, o žmonės pasigėrę. Nė saulė ir ne medžių ir ne žolių kvepėjimu.

Dangus skesta tviesoje, per ši eina lėktuvai baltais sparnais iš tolo ir tolyn.

Miestelio vidury antstiebo iškelta virš namų didžioji vėliava, nejuda.

Sako, ja pakėlė kaimietis su naginėm ir su miline. Kai virvės galas buvo nutrūkęs, jis nuplėšė marškinių rankovę ir pririšo.

Sako, kai kurios mergaitės viisas savo gėles nuskynė, nes dėlės švente.

— — — —

Nekaltri Elzės virtuvė, kai ji yra tuščia. Barbora sakė, kad labai jaukė, nes sienos ir tapetai tviesoje spalvos. Lengvo užuodėjo balsas ir tiek permatomos, kad pro jas, lyg pro rūką, matosi sodas.

Elzės kaktuose labai nedidelės tėra šauges.

Elzė lygina Petro baltinius. Ji gręžė ši mėlyno ir nuplyšusiais ir bus labai nuvargęs.

Rūsyje padėta uogų sulčių gėrimas, — kai jis grįš.

Baltinius lyginant visomet šilta. Elzė nosine braukia pakaktą ir nubraukia vaisdens lašelius. Jos akys yra sausos, akylai nuri į baltinius, o sminta baltinius lyginant visomet ciną visur, kaip kiekvienai lyginėjai.

Keisti buvo tyrai rusų kareiviai, kurie sustojo skersgatvy ir nežinojo, kur eiti. Jie nedrįso kelio klausti.

Kaškodėl jie nedriso. Gal būt, jų niekas nelaukė.

Praėjusi naktis buvo viza šviesi. Kaip diena, tik su mėnuliu. ir tokia tyli, kad girdėtusi lapė augant. Zvaigždės baisiai žibančios ir spalvotos.

Žiogai juokėsi ir verkė. Petras turėjo ateiti.

Daugelis miestelio moterų išbėgo į kaimą su vyrais.

Petras nesėjo. Nebuvo žaibų, toli griaudė. Gal patrankos. Ta naktis buvo nuostabi ir kažko pasilūgu.

Katinas atbėgo iš prieangio labai susiūęs, atsiėdo ir prausiasi neapsakomai ilgai.

— Ko tu prausies, Rainit, ar malonus svečias šiandien ateisi? Jis ne svečias buo, bet šeiminiškas.

Elzės akys pasidaro sauros, nes ji juokiasi.

O katino geltoni vyzdžiai žiūri plačiai ir nieko nesako, kaip niekuomet. Ir katinas nesijuokia, kaip niekuomet joks gyvulys.

Iš prieangio girdis basos kojos; — burtininkas ei, Rainit.

Barbora atėjo.

— Ar jau grįžo vyras?

— Ne, bet grįš šiandien.

Barbora juokdarė, gailestingą žvilgsnį siunčia — ką reiškia laukimas, jei džiaugsmo vilties tokia didelė.

Vėl yra žingsniai, ne motera, bet vyro, ne Petro, bet kito.

Nepažįstama vyro turi nešaus veidas, suaugusiudinis. Ir nesiškų veidą, o baltinisi nebalti.

Baltinisi per ilgai nešioti, ir veidas labai išvargintas.

Jokio jausmo, ir balsas jo paprastas, beveik joks.

Jis padavė Petro žvarką.

Nugarej yra skylė.

— Tu toks pavargęs, aš atnešiu uogų sunkos, — nepažįstama jam pasako Elzė.

Jis papurtė galva.

— Vyrai paruošė vėtima. Mes vykstame parveisti žuvusiųjų.

Žodžiai buvo iš kapų akmenų, o žvilgsnis, kaip staigus šuvis.

Jis pamatė Elzės žypsėną. Ji buvo tokia, kaip milicininkų, kai jie bėgo iš miestelio.

Paspaudėme jai ranką:

— Nenusimink, ponia.

Tavo vyras garbingai žuvo.

Elzė norėjo išbėgti paskui ji, bet iš kažkur užsidegė melyna ugnelė, o grindyse pasidarė tuščia erdvė.

Už valandos buvo vidurdienis, ir bažnyčioj skambino vidurdienio Viešpaties Angelą. Paskui ilgai skambino.

Elzės plaukus, glostė kieta ir siurkšti ranka.

Atmerkusi akis ji pamatė pasilenkusi ties ja Adoma. Pypkę gulėjo šalia jos ant grindų.

— Visuomet reikėjo auku, aš sakiau. — šnibždėjo Adomas.

— O kas yra auka? — paklausė Elzė.

— Tu, — atsakė Adomas.

Elzė pravirko.

— Kentėk, vargšele.

Adomas padėjo jai atsikelti, ir atsistojo ir išėjo.

Saulė su visais spindulais flejėjosi gatvėje, medžiai buvo permatomai žali, o bažnyčios baltumas tek blizgantis, kiek jis gali blizgėti.

Toksai salaminis vasaros mėnuo visoms mergėnoms, kurios nešė žuvusiems partizanams jaunų žuvų lapų vainikus.

Elzė bėgo gatve, priėjo prie palengva artinos vėtimas, kurią nešė didelį šešėlį ir milijonus dulkių, sudarančių rūką ir uždengiančių visa.

Lauke, gal būt, temo.

Kažkas kažkada yra sakęs, kad juka yra tą, kuri nebematė dienos saulės.

Žmonės kalba, kad partizanai yra sukos, ir kad perankati žuvo, ir kad gražesnių laidotuvių nebus.

Likusieji, jei likentė, žmirs.

Gal būt.

Z. Pundžiutė

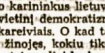

ALGIMANTAS GIEDRIUS

Karas ir meilė

(Fragmentas) (19)

Leitenantui Bijūnui jėjus batalono štaban, majoras Karšėys jau sėdėjo už stalo. Į Vilniaus spylinkių šemėlapį įsmeigęs savo aštrų veilgsnį, giliai susiraukęs veidu, majoras nė nepakėlė akių. Nusiėmęs dirštą ir miline, adjutantas tylėdamas artinosi prie vado stalo pasisveikinti.

Be žodžių, stipriai paspaudęs leitenanto ranką, majoras Karšėys ėdėmiai žvilgterėjo pro kambario langą, oran ir prašneko tyliu, prislėgtu balsu:

— Blogai... Lyja ir lyja. Nė vienos giedresnės dienos. Galutinai išžiūo visi keliai. Visai nedžiūsta. Greitai, matyt, dar nieko nebus...

Vado pėstinizmas buvo tiek slegiantis, kad adjutantas ji jį teatsakė vien tylėjimu.

— Juo ilgiau vis nusitęsta, juo mums pavojingiau. Atrodo, kad žitie, rupūžės, kadien vis daugiau užuodžia mūsų planus. Reikia kuo didžiausio atsargumo. Galime kartais pražudyti ne tik save, bet ir mūsų žmones. Svarbiausia tas nežinojimas: kad, kaip, iš kur. Aš nė kiek neabejoju, kad mes su šitais suskiais susidorosime visiškai nesunkiai. Man atrodo, kad su pirmaisiais vokiečių bombonešiais vėl žydai ir politrukai neteks galvos, ir mūsų veikimas būtų žmonomas. Su didžiausiu malonumu aš tada pravesčiau „politpamoką" „draugui" Mordajevui.

— Aš vaizduojuosi jo iškreipta „deputatika" mutki, kai mes ji užsidėjytume į daboklės rūsį, — daugiau ir karščiau kalbėjo majoras Karšėys.

Karininkų žvilgsnai atsitiktinai nukrypo pro langą žemyn, purvinon priemiesčio gatvėn. Ten siaurų, susproginėjusių šaligatvio grindinių „iškliminga" žingsniavo pulko štabo link komisaras Mordajevas. Nedrąsai statydamas kreivokas kojas, atitėjęs prie kin savo kairiųjų peti, jis vilkosė pamažu, lyg permustas žuo.

— Baigiasi lavrašlevimas, žėtono tarne... Neilgai jau, gal būt, valkčiosi lietuviškos žemės keliais. Paraku tirkysime šitą anarą, kaip lyrėjusias, žydėjusias žiurkes, — iš lėto kalbėjo majoras Karšėys, lydėdamas akimis gatve einantį Mordajevą. Batalono vadas buvo perkreiptas ironijos ir šiurkščios nepykantos.

— Nejaučia dabar šis „herojus", kaip mes ji „garbiname". Kad jis žinotų... — pridėjo leitenantas Bijūnas.

— Nemanyk, jie, vis dėlto, kiek atspėjo mūsų nuotaikas. Kasdien vis stiprinamas žmonių sekimas. Durakovičius vis dažniau posėdžiauja su savo žydpalaikiais ir komjaunuoliais. Enkavedistas Jelovskis nuolatos landžioja pulke... Vėl ka nors, matyt, rengiasi užimti. Ta tai pati pirmoji eilėj likvidoti. — Šėsdamas vėl prie žemėlapio, pusbaisiai pastebėjo batalono vadas. Po to ji rankos mostu parodė adjutantui artimiausią kėdę atsisėsti ir kiek paslaptingiau tarė:

— Žiūrėk ir žinok. Yra tokie trys galimo mūsų veikimo varijantai. Pirmiausia, jeigu...

— Kai po gero pusvalandžio abu karininkai pakilo nuo stalo, majoras Karšėys iš lėto sulankstydamas žemėlapį, tarė:

— Dabar aš josiu rekognoskuoti... Pats pasilikši štabe. Jeigu kas iš pulko štabo kiesutų, kur aš esu — pasakyk, kad išvykau į laukus, tikrinti kuopų takinių pratimus. Šiandien turiu galutinai nustatyti sunkiųjų kulkosvaidžių vietas, išvalgyti artimiausias pamiškes ir žudėjimą serodrome.

— Supratau, tamsta majore. Likšu štabe, — kietas Bijūno atsakymas.

Panašūs batalono vado savo numestuojančių dalinių „tikrinimai" negalėjo niekam sukelti maišaužo (tarimo: Ne, o nustatinėdamas savaitinę mokymo programą — majoras Karšėys visiškai laukė pratimuose parinkdavo ten, kur lankydamasis galėtų vykdyti ir savo antrąjį svarbiausį uždavinį... Ne kartą tokių tikrinimų metu batalono vadas grieztai prigriebdavo ir rutulius komandirius, kuopų vadų „zmiestėjėjus" ir darbo slankiojančius pasiuk nuo dalinių. Net ir vargšas Durakovičius kartą buvo netiktai užtiktas pusiėjų su savo kuopos kareiviu žydu begertas pusbonkl. Aple ši dalyką prie progos majoras Karšėys painformavo ir pulko komisarą Mordajevą, kai tas kartą piktai kaltino karininkus lietuvius, kad jie perplačiai suprantą sovietinį demokratizmą, kad per daug besibroliaują su kareiviais. O kad tada užklupt tas Durakovičius būtų žinoęs, kokiu tikslu majoras Karšėys kiekvieną kartą taip uoliai lankosi dalinių pratimuose, kuriems kiekvieną savaitę skiriamos net dvi — trys dienos!...

Kada leitenantas Bijūnas, vienas pasilikęs batalono štabe, po pusvalandžio jėjo bendrojon raštinėn ir patvėlęs pro langą, raitas majoras Karšėys pamačiojęs vingiuojančių purvinu takeliu į Trijų Kryžių kaimą... Kuopos politruko Durakovičiaus ir raštininko žyduko akivaizdoje, adjutantas giliu, degančiu žvilgsniu palydėjo batalono vadą, savo neramiai besiblaškančioje širdyje nuoširdžiausiai laimindamas jo begalo pavojingą darbą... Kai mįslingas raitelis pranyko už gausių kalno keterų, Bijūnas, pasikeitęs su Durakovičium kelias žodžiais apie bloga ora, vėl grįžo savo kambarin ir automatiškai vartydamas įvairių mokymo bylų lapus — paskendo sunkiose, slapčiausiose mintyse. Lauke tuo tarpu pradėjo gausiai kristi lietaus ir šlapio smėgo lašai.

Jau visiškai prieš pietus batalono štabe staigs atstrado pulko komisaras Mordajevas. Leitenantas Bijūnas atsraportavo, prasėdamas, kad batalono vadas yra išvykęs į lauką, į dalinių užsiėmimus. Tuo tarpu kuopos grįžo gatvę | kareivines. Majoro Karščio dar vis nebuvo. Mordajevas atrodė beveik patenkintas antrojo batalono vado rūpestingumu. Apėjęs kuopų patalpas, ir davęs adjutantui keletą smulkesnių pastabų, šėjo. Majoras Karšėys tą dieną iš lauko pertėjus grįžo tik apie sepkymokliką valandą... Adjutantę

IŠ KARIŲ ANKETŲ

Eil. Vincas Jasinskas, buv. 234. SP. (Pažiemėms stovykloje), rašo:

Už Švenčionių mes keturi eilinai, gr. Kriščiūno vadovaujami, pabėgome nuo rusų ir žygiavome Pabradės link. Pakeliui susitikome stipriai rusų jėgas, bet neturėdami šovinių turėjome pasislėpti ir ramai praleisti rusus. Pabradėje stojome į partizanų eiles.

Iš vieno puskarininkio girdėjau, kad prie kažkokio upelio nušauksiąs baterijos juos, lėtenantas lietuvis. Rusų sekamas — pabėgti negalėjo, bet traukta į Rusiją ir nei bombardavimo.

Birželio 22 d. atėjo komisaras sargybos naimti. Tuomet sukilome, nuginklavome rusus, iš dabokles paleidome lietuvius ir jon uždarėme sulmtus rusus ir žydus.

Vakare kovėnės su rusais iš Trijų Kryžių kalno. Kokia padėtis mieste — nežinojome. Pas mus į kalnus atėjes vienas civilis partizanas pranešė, kad pro Vilnių atžygiuoja rusų divizija. Mes jau buvome nusipiešę ruziskas petlicas, o daugelis net civilini apsirengę. Rytomes gyvi nepasiduoti ir ginties iki paskutinės, bet tos tariamos divizijos nesulaukėme. Viskas praėjo laimingai!

Eil. Andrius Gervė, buv. Vilniaus pėstininkų mokyklos (Švenčionėlių stovykloje), rašo: Taranvai transporto būryje kuriame buvo apie 90 lietuvių ir daug rusų. Karui prasidėjus mes žygiavome Vilniaus link. Savo vado lietuvio dėka laimingai atsipalaidavome iš raudonosios armijos eilių. Net mūsų tarpe buvęs rusas politrukas nesuprato mūsų vado manevro atsipalaidusio nuo jų.

Apie bolševikų susidūrę mūsų mokyklos j. ltn. Levūną žiai girdėjau: Jį susaude mokyklos viršininko įsakymu už bandymą pabėgti. Karui prasidėjus jis buvęs atostogose, bet grįžęs į dalį, norėdamas susitikti su savo kariais ir juos išvaduoti iš raudonosios armijos eilių. Vet. pak. Joną Jonaitį rusai suėmė dar 1940 m. spalio mėn., tuoj po lyvkusio karių sukilimo prieš bolševikinę santvarką.

Iaąsiai eviesą — B. B. Parengė St. Širyvas

1940 m. karo žygis Prancūzijon

III. MOTOCIKLININKAI, TANKAI IR ŠMINGAMIEJI BOMBONEŠIAI PERSEKIOJAMOSE KAUTYNĖSE PRIE MAASO

Mūsų motociklininkai susidūrė su priešu. Prancūzai ir belgai savo aštriaukšmę mašinom pridengti tik stipriomis palėpėmis. Mūsų greitųjų dalių, kurios veržėsi pirmyn kaip viesulas ir pirmosios prasiaušė pro kliūtis, atstūmė priešo palėpę ir pakėlė uždengimą nuo negalėjo sulakdyti. Paskutiniųjų priešo dalių pastraukimas vyko begimu. Užpakalyje pahikti prancūzai ir belgai pridėjo paprastinę jėgą ir jau privertė skubiai ir netvarkingai traukti. Priešo traukimesis buvo toks staigus, kad mūsų motociklininkai mėta turėjo progų ziniūnu susikauti. Tik ten bei ten, pirmonis prasiveržimo per Maasą valandomis, lyyko mėti susikirtimai. Priešas buvo nuolatos traukiamas. Atsitraukęs priešas greitai virto smarkiu begimu. Mūšių spindžiuose mūsų dalys rasdavo daugybę prancūzikių motociklų, kurių motorai dar veikė. Per trumpą laiką daug priešo priešlėktinių patrankų paėmė į mūsų rankas. Mūsų motociklininkai žygyje susidėvėjo gan kaip tinka. Į šemų automašinų vorą buvo žierpta ir sukčiuos prancūzikos priekabos. Tik jose atėdėjo mūsų vyrai.

Kelio „pakraščiuose dar stovėjo prancūzų bensai. Vieni jų neišėjėkė greito atstraukimo ir suėdus motorams tarėjo paslikti. Kitų šerių pikdžiūsės buvo sunkiosios kuomos ir dideliu skylės: veikėčių ugnies pėdsakai. Like gyvi prancūzų tankininkai stovėjo šalia jų ir pasidavę nekovojo. Tik kaleta kovojančių prie Maasa prancūzai susigriebė. Čia priešas buvo sutelkęs savo tankus ir juos metė priešpuolin prieš vokiečius. Vokiečių tankai mėta puolė ligame šalto, spaugulame retais kromais. Priešakinio patrulio vadas jaukė iškiti priešakin priešlėktinėmis pabėkiams. Vikrūs sutovėžimiai pragrūkiu tempu nuėkė į jaskytas vietas. Tarnyba atkubino pabėkiai. Pabėkiai parengti. Ji pasiuntė vienas pasaulėsius kelios baubiros, kurios gerai užmaskuotos užėmė pozicijas atvirame laukę.

Tankai artėjo. 1000 — 800 — 600 metrų. Jie ėjo tarp sėjamųjų mūsų. Pagaliau gaunamas įsakymas palėsti ugnį. Priešlėktinių pabėkių tarnybos vadas tik tik vamzdžiai pėgėjo. Haubicos savo vankiais sveidiniais sveidė į priešą, kuris tokio smarkaus gyvumo užkuptas, apsiudo ir dingo. Mūsų tankai pradėjo juos vytis. Prancūzų priešpuolis buvo visiškai likvidoutas.

Didžiausiu greičiu buvo vertiamas dėmesys prie Maasa. Korėjęsi prancūzams atkirsti pastraukimo kelią ir paėsėti tiltus, kol jie dar nebuvo išsprogdinti.

Tačiau priėš paėsėkdamas per Maasą, priėšas dar kartą pasirengė priešinti. Kova truko tik keletą minučių, ir pirmasis žvalgomasis šarvuotis, sunkaus tanko sekamas, užvešėjavo ant tilto. Staiga iškoko vokiečiškos kuomos ir pasigirdo kurtinantis trenksmas.

Tilto užtaisai paskutiniu akimirkiu buvo priėšo padegti. Viena sekundė, ir tilto vietoje atsirėdė. Abu tankai drauge su tiltu iškėkė į orą. Motociklininkai tuoj pasirengė keitis per upę pripėstais keltais. Vieni rankos mostu pirmėjį ją ėsėdėrė antroje upės pusėje. Ten jie atmušė parengtose pozicijose, bunkeriuose įsitvirtinusių prancūzų puolimus.

Greitai buvo pritraukta artilerija, kuri viena bunkerių grupę nutildė. Tačiau ir prancūzai kitame krante ėsėlėkė savo artilerija ir užtvieriems ugnimi bandė sutrukdyti tolimesni mūsų veržimąsi. Neštirtini tai, tenatiesti motociklininkai veržėsi pirmyn. Aušiant pirmai Sekminių dienai pavyko prasiveržti per stačius upės skardžius net iki 4,5 kilometrų Maasa.

Prancūzai vis stipriau savo artilerija. 200 metrų nuo Maasa kranto ėsėlėsė mūsų artilerijos vadovietė. Sekimo punktas buvo toli priėskyjė su pirmaisiais motociklininkais.

Senieji žmonės, atėję pas mane prašyti bent kokios medicinišės pagalbos, pirmiausia klausėsi, o paskui kėlė klausimą, iš karto nesupratau, kodėl jie taip daro, ir vos susilaikydavau nesijuokės. Tik vėliau išsiaiškinau, kad žmės politrukai išpasakodavo, jog „kapitalistinėsnose" kraštuose dar ir dabar inteligentai reikalauja iš liaudies to pat, ko anksčiau iš jų reikalaudavę caro valdininkai. Sunkiūs su Vakaru žmonės žmonėmis, tie vargšai užguitėji nebemoka kaip elgtis ir kaip parodyti savo jausluma.

Mūsų mergaitės, parmačiusios šio žmogaus, čiūtėjo, nuoširdžiai ir ir apsirengimu, tikrai nusigasės ir pamanytų, jog jos yra taip aušrengusios, kad juokingiau atrodytų. Tikros baidyklės. Laudies pasilikusiniimnose dangiausia mėgiamas „kazačiokas".

Pagrindinis kolchozniekų maistas yra — buvęs su kaimiška gira. Kai jų paklausi, kė ėnkščiau valgė, tai gauni vienoda atsakyma: „Pas mus visa laika buvo ir yra ladies valgis tik buvė". Kaip jie bvaete ir tos būdo nesiskundžia maistu, nes apie geresni valgi neturi lokio supratimo. Gyventojai, iš savo kambarių pakėlė Stalino paveikslus, vėl pakabino iki šiol slėptus religinius „ikonus". Jie džiaugiasi, kad juos išvadavo iš bolševikų jungo, ir kiekvieną dėną ir tėvai ir vaikai, taip bus su žeme, namais ir kitu turtu.

Kitą kartą daugiau parašysiu iš Rytų krašto.

A. Laucies

LAIŠKAI

KĄ RAŠO IŠ RYTŲ

Čia karys Tarkui yra geriausias draugas, nešiūrint kokios iš bebūtų taisybės. Jeigu tik čia išvien priėš raudonąjį alibiną.

Mūsų karai maisto ir šilta aprangą neaiškamai aprūpinti, ir kiekvienas ją yra patenkintas. Jeigu atsirandą beet koks trūkumas, tai tuojaus pasidoma. Todėl karių ištvermė nopalaužiama, jis be baimės žengia pirmyn pasitikėdamas, kad raudonas šėtonas bus galutinai sutriuškintas.

Kariai galėtų, kad savo taustėčiamės neaiškamai aprūpinti, ir kiekvienas ją yra patenkintas. Jeigu atsirandą beet koks trūkumas, tai tuojaus pasidoma. Todėl karių ištvermė nopalaužiama, jis be baimės žengia pirmyn pasitikėdamas, kad raudonas šėtonas bus galutinai sutriuškintas.

Kariai galėtų, kad savo taustėčiamės neaiškamai aprūpinti, ir kiekvienas ją yra patenkintas. Jeigu atsirandą beet koks trūkumas, tai tuojaus pasidoma. Todėl karių ištvermė nopalaužiama, jis be baimės žengia pirmyn pasitikėdamas, kad raudonas šėtonas bus galutinai sutriuškintas.

Vis dėlto bandysiu vienu kitu žodėliu apibūdinti „kultūringąjį" kraštą.

Gyventojų ilke labai maža. Dauginasia moterys, vaikai ir senisi. Jaunesnieji, NKVD grasinami, turėjo traukties drauge su raudonąja armija. Apylinkės labai nukentėjusios nuo karo, ypač smaikino besitraukdami pas bolševikus. Kalmai — bolševikų labai apėisti ir ją gyventojai labai nešvarės, todėl ir sergančiųjų nekurie puolė pėsti. Prancūzai, belgų gerai supažindinti su kiekviena vietovė smulkiomis, greitai surado mūsų vadovietė. Tada prasidėjo smarki ugnis.

Ant kalves buvo išstatytas žirkstės žiūrėtuvas. Arti užsakalys esančiame duburyje, stovėjo lauko telefonas, jungiantis su ugnies vadovietė, ir radęs stūstuvas ryšiui su sekimo punktu. Pradėjo pradėjo šaudyti 7,5 cm baterija. Ji taškinė nuo rodė kairiau ir dešiniau stovėjusiom 18 cm baterijom, kurios taip pat tuoj atidengė ugnį. Sviedinys paskui sviedinį šviipė oru ir daužė Maaso kito kranto šlatą. Vokiečiai šeiliu kilo vis aukščiau. Mūšiškai gerai laikė ryšį tarp baterijų ir sekimo punktų. Nuo kaktos jiems čiurlėno prekatas, apšaukės buvo plačiai atsogės. Nuo šikaėvimų ju balasė buvo užkimę. Vos tik mūsų baterijos įsišaudė į priešą, kai jis tuoj pakėitė poziciją. Sekimo punktas vėl pranešė duomenis, vėl ryšiniai turėjo didžiausiu greičiu bėgti per priešo ugnį. Viei atakėpė, kai dangiuje pasirodė žvėgei ir bombonešiai. Vienu smūgiu buitio priešo baterijos. Bombos kritė tiksliai į taškinius ir priešo artilerijos atsvarumas buvo palaužtas.

Vertė Z. K.

KARIŲ KORESPONDENCIJOS

Diena po dienos artėjo gegužės mėnuo, tačiau oras buvo biaurus ir šaltas. Žvarbūs šiaurės vėjai ir nuolatinė šlapdriba neleido žemei nei sušilti, nei džiūti. Paniurusi kėlybo pavasario gamtos nuotaika be galo slėgė bent kokio pragiedrulio ištroškusį lietuvį.

Gegužės pirmąjai dienai visa tarybinė žydbernių valdžia ir raudonoji armija rengėsi įprastu pamišimu. Socleėntynės po socleėntynių, žvairiausi tikrinimai po tikrinimų, reikalavimai ant reikalavimų — užgyguvo lietuviškasiei korpo dalis. Bepraminškas karėivių ir karininkų tąsymas, atrodė, tęsėrėjo vieną pagrindinį tikslą — morališkai ir fiziškai galutinai išvargintį žmonės ir stėjėjėi jų, kantrybės netekusių, sovietams nedraugingas mostakas ar net išsižokimas.

Paskutinėmis batandžio dienomis pulke įvyko visa eilė sušėimų iš karėivių tarpo. Enkavedistas biaurus žydas Jelovskis, lyg kokia šnabūnga pabėsęs, mėjėtingai šliaužiojo po pulko dalinius. Majoro Karščio batalione Jelovskio dėsėinojė ranka buvo, be abejo, ketvirtosios kopėos politrukas Durakovičius. Jis nenuilstamai šnipinėjo, kiekvieną lietuvio kario žingsnį, o svarbiausia, stengdamasis bent kuo įtarti ir apkaltinti antrojo bataliono vadą majorą Karštį. Jau ne vieną kartą majorą įspėjo jo kuopų budėsnėjėi vyrai, kad saugotųsi klastingojo Durakovičiaus pinklių.

Sį kartą antrojo bataliono auka buvo vienas šešiosios kuopos eilinis, karis, Durakovičiaus žodžiais tariant, tipiškas „buvęs fašistų šnipas". Pulko komisaras ta proga bataliono vadui pagrasino, kad panaši kontrevoliucinė veikla jo batalione toliau būsianti nepakenčiama, ir kad už tai pirmiausia būsiąs atsakingas pats bataliono vadas.

— Aš žinau, kad aš būsiu už viską atsakingas tol, kol mane likviduos, — karčiai nusižypęsio majoras Karštys savo adjutantui, grįžęs iš karininkų susirinkimo. Tų gi susirinkimų gegužės pirmosios išvakarėse ypač padažnėjo. Mordajevo „pamokslai", kurie kartais nusitęsdavo po keletą valandų, buvo žiaurios nemyrams. Lietinga diena ir pulko komisaro šankinimas susirinkimas — dvi ano keturiasdešimt pirmųjų metų pavasario aplinkybės, apibūdinančios lietuvio kario nuotaikas tokiosiomėnis prisėgėtino laipsnyje. Kario, kuris kiekvieną valandą troško kuo greičiausiai nutrukti tą baisųjį žydiškojo teroro sapną, nematyti daugiau niekuomet bolševikiškojo komisaro; troško eiti dirbti patį sunkiausį fizinį darbą, eitį kur akys nėsa, kad tik daugiau nedusti šiame žydiškojo „rojaus" chaose.

—ooo—

Visų netikėtumui išausė pulkus, nusigiedrinęs, gan šiltas gegužės pirmosios rytas. Miestas ir žmonės, tarsi netikėdami, atsibudo iš gilaus ir sunkaus žiemiškojo kolmaro. Žydai ir bolševikai džiūgavo, kad „didžiąjai vieo pasaulio proletariato šventei" pasitaikė tokia puiki diena.

Kariuomenės paradas šį kartą buvo gan skystas. Kai kurie „šuoksmai" išdidžiai davė suprasti, kad raudonoji armija šiemet ne paraduoja, bet budi „didžiosios tėvynės" sąstėmis. Be lietuviškojo korpo dalių, paradė dalyvavo šeši tiek sovietų pėstininkų, šarvuotininkų, lakūnų, motorizuotos artilerijos. Paraąui pasibaigus, vėsi miesto pasirodė kelioliika raudonosios aviacijos lėktuvų, kurie, netvarkingai pasiblaškę padangėje, šnyko aerodromo kryptimi.

Pavyzdingas ir įspūdingas buvo tiktai miesto judėjimo sustabdymas ir autobusų bei sunkvežimių barikados skersgatvyose. Taigi parado žiūrėto tiktai miesto įgulos sovietų vadovybė ir kelioliika nusiėlėtėlio tipo susivėlusių civilių, partijos „deputatų". Visi tarnautojai, darbininkai ir mokyklinė jaunuomenė buvo varė surikiuota į paraduojančias kolonas ir nuo ankstyvo ryto iki vėlyos popietės turėjo marširuoti miesto gatvėmis.

Šiame raudonojo pamišimo nusikaręs žmogus smuiku griežė gausus Vilniaus žydijos amaras. Šlykščiausių galvų ir kitokių transporentų bei masinių inscenizacijų miškas, žydiškų klykavimų lydimas, štiesmis valandomis plaukė pro Katedros aikštę. Šimtai tūkstančių rublių buvo išmėsta raudoniems skarmalams ir kitai medžiagai vien tik tam, kad būtų iškilmingiau pagarbintas „tėvas ir mokytojas" kad atrodytų, jog „visa plačioji žiūrėjusiąja po laimingu „draugo Stalino" sparnu... Tuo tarpu varu sugrūstos žmonių minios, iškiriant žydus ir negausią įvairių nususėlių saują, ėjo tyliai sukandusios dantis, nervišką sugniauztomis kumštimis...

Grįžęs iš parado ir atlikęs tarnybinius reikalus bataliono štabe, majoras Karštys su adjutantu lėšėo vaiandėlei į miestą, pasižiūrėti dar vis nesibaigiančių civilių „džiaugsmo demonstracijų". Sustoję netoli Katedros parko kertėje, juodu tyliomis pastabomis palydėdavo su visokiais „perstatymais" pražygiuojančias žydukų gaujas.

„Jeigu karas rytoj! Jeigu žygis rytoj!.. — išvertę kumpas savo nosis, įkyriai rėkalojo vienos žydų moikyklos pražygiuoją vaikėzai.

— Jeigu karas rytoj, tai pats pirmas... ! kelnes... — reikšmingai šypsodamasis pusbalsiai prataė majoras Karštys.

— Tyliau, tamsta majore, — stuktelėjo pašonėn adjutantas, isižiūrėjęs vienų įtartiną tipą, vis arčiau besigretinantį prie stovinčių karininkų.

— Nesvarbu... — abejingai numojo ranka bataliono vadas.

Dar valandėlę pasižiūrėję graudžiai juokingos elsenos ir aukščiausio laipsnio lietuvio jausmų išniekinimo, bataliono vadas su adjutantu, tyliai tarp savęs kalbėdamiesi, palengva nužingsniavo kareivinių linkui. Kareivinių, kurios jau tiek daug buvo mačiusios per ilgas nuolatinių karų ir svetimųjų okupacijos metų elles, ir kurioms buvo lemta dar daugiau pamatyti besibaigiant šiam raudonųjų viešpatavimui.

(B. Ž.).

500 km į Rytus ir atgal

Kalo tin. Rabys ARŪNAS

(Tęsinys)

Pervaliuojame archaiškos statybos tiltą, palyginti didelį, ir mūsų ešelonas sustoja stotyje, kurios vietoje riogso degėsių krūva ir išdidžiai stiebiasi sveikas vandenlietio bokštas, latiningai tvenge bolševikiškos naikintojų rankos. O. — Iškaitome žmonje. Stotis užkimšta ešelonais. Mūsų garvežys vyksta papildyti kuro ir vandens atsargas. Vadinas, stovėsime kiek ilgiau. Ir mes grėbiame indus, katilliukus, kad aspirūpintumėm vandeniu. Jau 15.00 val. ir mūsų bavarietiai ne juokais rūpinasi vakariene, o be to, ilgiau stovint bandysime nusiskausti aspirinusi. Apačių nešinas nubėgu į vandentiekio bokštą ir prisipylęs vandenies grįžtu. Paskui bėgu dar kartą, antrą. Pagaliau vandeniu mes aspirūpinę. Pagirdyti net arkliai, kurie kellauja kartu su bavarėčiais. Laiko dar yra, tad užsimetęs milinę vaikštau šalia ešelono, kalbuos su kitų ešelonų kariais, kurie mus laiko danaja. Klausinėju, kur vyksiame, kaip seksai kelionė ir t. t.

Apie vandentiekio bokštą ir už degintą stoties pastatą trūsia civiliai, daugiausia senieji ir moterys. Vienas senis, nedrąsiai prieina prie manęs, nustima kepure ir atkiečes delną kažką rodo. Prieinu arčiau. Paraudusiame nuo šalčio ir senatvės suraukšlėtame veide pamatau ašaras. Slapias ašaras nuo riukšės. Senis, tvirtai įstiktęs kad rusiškai nesupratu, net žodžio, daugiau ženklais, negu kalbėjo, prašo manęs leisti vagone pačiokot nuorūkų. Paaiškinu, kad pas mes vagone nuorūkų nėra, kad ir mes taupiai rūkome. Įžiūrėjęs rusų kalbą, jisai suspaudžia delną, jo veidą aplieja žypsena, jis valandėlę, tarsi netikėdamas savo ausimis, žiūri į mane, o paskui, nesitverdamas džiaugsmu, griebia man už rankos ir sušunka:

— Gospodin načalnik, vi ponimajete po rusku!

Jo akyse žiba vaikiškas džiaugsmas, jisai pasiryžęs su manimi kuo nuoširdžiausiai šiaikalbėti.

Ir mes šiaikalbame.

Klausinėju, ką anksčiau veikė.

— Būvėu paprastu darbininku.

— Pasakoju žmogelis, — dirbau miešte prie statybos ir kitų darbų. Tai nebuvo darbas, tai buvo kalorga.

Jis valandėlę sunkių prisiminimų apimtas, tylo. O paskui:

— Pone viršininke, jūs nepatikėsite, aš dirbdavau po 10 — 12 valandų ir mano šeima man rė badui! — Už dienos uždarbį aš telstengdavau nusipirkti 3 kilogramus duonos, pirma listovėjos 2 valandas eilėje. Pažiūrėkite mane, tai visas mano turtas, kurį aš uždirbau per „tėvo" Stalino malonę. — ir jis bevilčiškai brukšteli per skarmalais apdengtą krutinę.

O mums buvo pasakojama, kad niekur taip geral nepyvena darbininkas, kaip Sovietų Sąjungoje.

— Pasakojama!... Taip pat ir mums buvo pasakojama. Aplo vis ką tiktai buvo pasakojamai... Žydai melavo išsijuose, nes jiems tikrausiai pas mus buvo rojus.

— Kodėl nevykote į Kolchozą, gal tenai lengviau būtų buvę gyventi?

Žmogelis ilgai neatsako. Jo raukšlėtų veidų ima riedėti ašarų, bios ašaros. Balsas, kai pagaliau prabyla, dreba, jo žodžius nuolat pavagia ašaros.

— Kolchozas... kol jų nebuvo, žmogus galėjai gyventi. Karve turėjau, arkli net pajėgiau išlaikyti, 10 ha valdžiai. Nejau į kolchozą... nes būtų reikėję iš savų žmonių pėsti... Atėmė viską. Kad ten du metus išvaišo, tai tvirtai įstiktelės kad rusiškai nesupratu net žodžio, daugiau ženklais, negu kalbėjo, prašo manęs leisti vagone pačiokot nuorūkų. Paaiškinu, kad pas mes vagone nuorūkų nėra, kad ir mes taupiai rūkome. Įžiūrėjęs rusų kalbą, jisai suspaudžia delną, jo veidą aplieja žypsena, jis valandėlę, tarsi netikėdamas savo ausimis, žiūri į mane, o paskui, nesitverdamas džiaugsmu, griebia man už rankos ir sušunka:

— Gospodin načalnik, vi ponimajete po rusku!

Jo akyse žiba vaikiškas džiaugsmas, jisai pasiryžęs su manimi kuo nuoširdžiausiai šiaikalbėti.

Ir mes šiaikalbame.

Klausinėju, ką anksčiau veikė.

— Būvėu paprastu darbininku.

— pasakoja žmogelis, — dirbau miešte prie statybos ir kitų darbų.

— Pone viršininke, argi iš tikrųjų vagone nėra nuorūkų? Aš tamstai atsilaisinsiu, — jis ilgai raustasi kišeniuose ir pagaliau atitraukia kiaušinį. Prašom, sveikas, tik gal kiečkai lupėtas. Per kara pas mus iš kolchozo ar kituose priklydo. Saugom ją su sūnumi, kaip dukterį, bet ir vištą per žiemą jau 35 kiaušinius sudėjo.

Klausinio nepaėmiau. Atidaviau turimas 3 cigaretes ir dar porą papirosų vienas bendrakeleivis pridėjo. Žmogelis nėdelsdamas užsirūkė ir jo veidas spindėjo nepaprastu pasitenkinimu, kuris gali būti suprantamas tik žmonėms, kurie žino, kas yra rūkymo badas.

Jisai ilgai mums dėkojo už rūkalus, linkėjo laimingos kelionės ir žemai nusilenkęs vėl skubėjo prie darbo, kuri geral valandėlei buvo pamiršęs.

Iki gilų sutemų rieda mūsų traukinys nykiais „rojaus" laukais. Kitoms mes, nepatinkamo nieko įvairesnio kaip aria nuskiaus kolchozus, vienur kitur išsprogintus degalų tankus, čia pat geležinkelio pašonėje besilisčiančius sudaužusius, sudaužytus vagonus, greičiausiai kadaise „kirdingai" pasveikintus „stuką".

Į erdvią P... stotį atvykstame apie 22.00 val. Pavažę „ilgu" ir kreivu „Kremlio" suaižinę, kad tenkinio X. ne karšta mūsų eešelonas stovės „čelybėje" tyi rytą sugriūtame atgal į vagoną ir dar vieną naktį praleidžiame malonio, jo bavarėčių kompanijoje. Su jais mes apėjome ne tiktai artimuosius suėjusiuosius, bet ir nuošėrdžiai susidraugauti.

Ešelonas stovi ant atsarginių bėgių. Mūsų pašonėje klaura naktį dūzgia motoral. Neugulėjęs, aš kelias valandas nuolatinės turėgimas, tuo labiau, kad užsnyt nėra panašus į sunkvežimio motoro dūzgimą. Rytui tiaušius pastiraujame patruliuojančio karetvio, kas čia visa naktį taip stikinai dūzgė. Jis juokdamasis atsako, kad tai „topėšo" lektuvai, gindamiesi nuo šalčio.

(B. d.)

KULTŪRA, MENAS, ŠVIETIMAS

— Randonnio teroro Paroos Lietuvole atidarymo Vilniuje išvakarėse Vilniaus Filharmonijos salėje lyjo didelis muzikos ir literatūros koncertas. Koncerto programą pradėjo ir baigė VSD dūdų orkestras. Obalevičiaus vadovaujamas. Po to kalbėjo Studijų Biuro direktorius J. Senkus, išskleidamas randonnio teroro padarytąją žaizdą Lietuvai. Pažerdamas nuo kuitnuosius ir kitus šuvusiosius nuo randonnio teroro, orkestras paginė L. van Bethoveno redulaga marša ir visi suvirinkusieji juos nagerbė atsistodami. Meninėle dalyje pasirodė nostat Petras Babickas, Eugenijus Matuzevičius ir P. Radziulis, paskaitydami savo kūrybos. Talp pat buvo paskaitytą ir iš poetu Mykolaičio - Putino ir Petro Vaičiūno nozelios. Solistas Algirdas Kaupelytė padainavo lietuvių liaudies ir kompozitorių paraštyu daina. Koncerte pasirodė Chirlionės vardo vyru choras, diriguojamas Antano Gimžausko ir Vilniaus lietuvių „Varpo" mišrus choras, diriguojamas J. Siniaus. Vakaras buvo skirtas pagerbti šuvusiesus nuo randonnio teroro. I koncerta prisirinko pilna Vilniaus Filharmonijos salė žmonia.

Šiemis dienomis sudarytą ir Sovietinė Generalinio Taržio palytijinta Kultūros paminkių apsauges istisgos tarybą, kurios svarbiausias uždavinys sprestį principinius istatymus bisimas ir koordinytį jos darbo linkme. Taryba sudarytą atsižvelgiant i istisgos vidaus struktūra ir jos darbo pobūdį. Jos iešmi: arch. dr. J. Puodžiūnas, architektas inž. Šalkauskas, dab. doc. Galauns, etnografai — profesorius Ignas Končius ir prof. K. Jablonskis ir istyliniams sėnovės paminklams tirti.

Svelcarijoje mirė dėlova mūsų daminikės Antinos Šamuolės — Sauerbrunės, kurią Levsenė sanitorinėje lau du metus gydėsi. Velionis buvo nepanaštai darbštus ir yra palikęs daug savo vertingų kūrinių. Savo darbuos charakteriu dailininkas buvo žinomas, kaip žymus modernistas.

Sekmadienyje Vilniaus Katedrėje vyko Religinės Muzikos Valandėle, kuriojo pasirodė valstybės operos solistė Juzė Augalytė, Vilniaus Katedros choras, vadovaujamas muziko Steno Sidekiės ir kt. Šia valandėle buvo pagerbti šuvusieji nuo randonnio teroro.

Sušio penkeri metai nuo didelio muzikos dainininko Miko Petrauskio šuvimo. Jo nuvedti darbai mūsų muzikojoje vypač bekeliant onceretės relkavius, yra labai didelį. Jis yra parašęs ir sukompanavęs net apie 15 kūrinių, kurie ir dabar valdinamos mūsų mėgėlų teatruose. Opera „Eglė — žalčių karalienė" yra pastatyta Kauno Didžiajame Teatre.

Panevėžio Savisaugos Dalių dūdų orkestras šio miesto gyventojams surūšė puiku vieša koncertą.

Sukako 50 metų nuo atsirėmimo individualios poezijos, eilėraščio atsaisnuodinimo nuoss literatūroje. Tuo laiku mūsų žymusis poetas Maironis parašė eilėraštį „Lietuvos Apžvalgoje" ir apsaugino eilėraštį „Jo pirmoji meilė", kuris atvertė naują lapą mūsų literatūros istorijoje.

— Kauno VDU Klinikose gulintiems sužeistiesiems lietuvių kariams buvo suruošias didelis koncertas. kuriame dalyvavo Kauno Dūdžiojo Teatro artistai. Kalvaitytė, Dagelytė, Gutauskas, Stanelka, Krukauskaitė, Be to, koncerte dalyvavo pianistas Andrius Kuprevičius, Daniulė Nasvytytė baleto studija, Kuprevičiaus vedamas idomus motera trio etc. Koncertas kariu labai šiltai sutiktas ir užrištesė net tris valandas.

— Kaune X gimnazijoje buvo suruoštas literatūros ir dainos vakaras, kuriame savo kūrybą skaitė: Augustaitytė — Vaičiūnienė, Bern, Brazdžionis, St. Būdavas, V. Tamulaitis, Gr. Tulauskaitė, S. Zobarskas, K. Zubka. Solistas Gutauskas nadainavo lietuvišką daina.

— Vokiečiai kariuomenės dieną, kovo 29 d., Vilniaus Srities Komisaro iškilmių salėje lyjko didelis koncertas. Koncertas, kuriame pasirodė vieno pėstininkų pulko dūdų orkestras, vyr. kapelmeisteris Kanggleser vadovaujamas. I koncerta atsilankė daug Vilniaus visuomenės atstovų.

— Kauno I gimnazija suruošė savo pačių išsiųstais geral pavykusį koncertą — spektaklį, kurio tikslas buvo iškelti mokinių meninius sugebėjimus.

Vilniaus Skraijoanitis Teatras „Vaidila" pastengė naują veikalą Lėjo Teatre „Du narsuoliai", kurio premiera praėjo didelių pasisekimu. Tai graži, pilna žavios mistikos ir sveiko jumoro pasaka iš gyvulių gyvenimo, parnošta pagal liaudies pasakojimus. Veikalo autorius Jonas Paulauskas. Veikalo parašė — Šeligauskas, režisavo M. Krinickaitė. Tai antras veikalas, kuri šiame sezone „Vaidilos" teatras parnošė sveikatiams.

— Išleistas paliepimas bakguslems Kauno Aukštesniajai Technikos Mokyklai Išdnoti inžinieriaus pažymėjimas. Tai gražui pilna žavios mistikos ir turi pristatyti savo sėkmingos dviejų metų praktikos darbu apyskaitą ir ją anginti.

Profesinių Sąjungų narianis vėl duotas leidimas ruošti kultūrines pramogas: scenos vaidinimus, varietes, mistinos vakarus, šachmatų turnyrus, paskaitas ir sportinius parengimus. Apie ruošiamas kultūrines pramogas reikalinga iš anksto pranešti attinkamoms vokiečių istaigoms.

— Vilniaus Filharmonijos simfoninis orkestras nuo savo pristeigimo dienos (1940. XII. 7) iki 1942 m. kovo 1 dienos suruošė 163 simfoninius koncertus. Filharmonijos choras surengė 72 koncertus. Liaudies Ansamblis 69 koncertus. Viduje dalis šiu koncertu buvo suruošta Vilniaus visuomenei. Talp pat dauz koncertuota ir per Vilniaus Radiją.

— Kultūros paminkių apsaugos istaiga jau baigė organizuoti apskrėčių ižaliotinių tinklą. Jie tikrina nžsilikusias kultūrinius ir istorinius mūsų paminklus, registruoja ir nutekia vizas žinias apie reikiamus restauravimus ir apsaugos darbus centro istaigai.

— Sovietų laikais išdnotieji sovietiniai mokslo diplomai ir paštkiami naujais diplomais.

MES ŠYPSOMĖS

LAIŠKELIS VILNIETEI

Mylima Antosėle, rašau Tau labai skubėdama, nes reikalas svarbus! Žinai, prieš savaitę krito mūsų juodmargė. Labai gaila mums buvo, net verkėme. Tai ne dėl to atsiprašau. Žinai, bernas ją nuvežė į pamiškę, kur kaimynų šunes apie keturias dienas jį mėnėjo.... Na, ir kas toliau žinai?! Gi atvažiavo iš Vilniaus du gražiai aprėnenę ponai ir sau jais nemokėjau susikalbėti! Ir nispirko visus karves liūsiūus. Tik Sandėvo iš vieno pono sušinojau, kad tai buvo speculiantai, kurie vilniečiams parduos tą mėsą...

Kai nepiktinu jokios mėsos. Man dien stunčiu Tau stuntinėlil!

Tavo Onutė

PO ŠVENČIŲ

— Kaip praleidai Velykas? Buvai gėrės?

— Ne, nebuvau, tik kai ėjau vakare namo, kažkas man ranką nupynė. Ir būt girtas piaurybe buvo.

PASIKEITĖ

Ilgai nesimačiusios ponlutės susitiko ir kalbasi:

— O kaip vaikai?

— Dėkui, geru, tik labai bad kėjė.

— Kaip tai pasikeitė?

— Mat, pirma dukrelė žaidė su šėlem, o sūnus su karėvėliais, o dabar dukrelė su karėvėliais, o sūnus su šėlem.

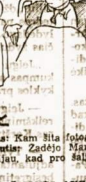

Gydytojas: Kam šita fotografija? Eil. Skaitis: Žadėjo Mano! Pažiūrėkite, kaip lankytį. Bijau, kad pro šalį nepereitų.

KUR ŽMONĖS AUGA

Mažoji Onytė: — Mamyte, ar nės žemėje auga?

Motinas: — Na, tė kur tu tai žaliojai!

Onytė: — Kad vakar vienas svečias paklausė tėtę: „Ir kur tu tą bobą iškasei?"

KLAUSĖ PATARIMU

Motinas: — Jonė, ko tu taip nėrėi?

Jonė: — Ligėrėau vaistus.

Motinas: — Tai ar skivi, graužai?

Jonė: — Ne, tik ant buvo panašėjęs, kad nėjėi vėjėjant reikės vaistus suplakti, o aš ligėrėau nesuplakėi.

PER ANKSTI

Gydytojas: — Atsikėpk, tamsta laisvai.

Pacientas: — Daja, šiandien dar negaliu.

Gydytojas: — Tai kada galėsi?

Pacientas: — Tuliuoi, kad jau tyi, nė mano žmona šėta yra ligėta ir atostogėj.

NĖ JO KOJOS

Girtas Mykolas svirduliuojąs namus. Pasipainėja po kojom akmėnis ir ėsko pabučiuoti žvirgždėta kėlia. Stėjo, stėjo, bet negali atsistoti, tai klėk — pasirangęs namo. Žiedėjoms pro šėlą ėjęs kėlėnė, nuvė jėm juo kėlė nuo naujos batų. Atvažiuoja kėlė karėta ir jau ė toto vėžėsa šėlėka:

— Ė, patrauk kėjas ė! suvėdėjėi šėmi Mykolai, gėlva, pasidėrėj, ė savo basas kojas ir sako:

— Gali važiuoti, čia ne mano kojos.

TEISINGAI GALVOJANT

Jė — Man patinka, kad juodplaukai yra dėvėjėi juodės drabužės, geltonplaukėi — gėltosės.

Jė — Tai kokius tuo dėvėi tu, kurie jėi nuplikėi...

MŪSŲ GYVENIMAS

Iškilmingai palaidoti žuvę SD kariai

"Dalyvaujant SS ir Lietuvos policijos vadui, SS brigados vadui policijos generaliniam Wysockiui ir Vilniaus Miesto bei Vilniaus Krašto komisarų atstovams ir gausiai visuomenei, penktadienio vakare Vilniaus Arsenalas Kapuose buvo palaidoti aštuoni lietuvių Savisaugos dalinių vyrai, kurie šuvo eidami tarnybos pareigas.

Prie kapo stovėjo: lietuvių savisaugos dalinių garbės kuopa, SS ir viešos policijos vadas, SS oberstumbanführeris, pik. Kriaunaitis ir poplečiai vadas pasakė liturgiškąsias kalbas.

Padėjęs vainiką SS ir Policeistandortlirneris Kriegs pasakė tokią trumpą kalbą:

„Kaip SS ir gražioje Vilniaus miesto Polizeistandortlirneris atėjau čia SS Reiche Führerio ir Vokiečių Policijos Referato bei pat ir viso Vokiečiškos policijos vardu atnešiuos Apsaugos dalinio — mūsų drangsamo poskutinę pagarbą. Šitie aštuoni žuvusieji kariuos Šiš mes dabar palydėsime į paskutinį poilsį, krite eidami savo tarnybos pareigas. Jie pasiaukė, kas yra šmogui brangiausia — savo gyvybę — de mirt dulce vyrie mitetisi, — ir šitas saldžiai savo pareigą dėl saulėsios ir gražiosios Europos. Jų vardai paliks į istorią Europos kovos su mūsų mažiausiu priešu — bolševizmu ir basaulio demokratiš.

[illegible]

NAUJOS MŪSŲ AUKOS

RYTUOSE

Turimomis žiniomis, t. m. vasario mėn. žuvo kautynėse šie mūsų kariai, kovodami prieš bolševikus rytiniųjų rajonų:

1. Vrl. Petras Plevokas — vasario d. [illegible]
2. Pl. Grašiūnas Vytautas — vasario 14 d.
3. Kpl. Altusas Navickas — vasario 14 d.
4. Pl. Franas Paldokas — vasario 15 d.

BUŽALOTI LIETUVIAI PARTIZANAI TRAKTUOJAMI KAIP KARO INVALIDAI

Iš „Lietuvos" rašo, kad iki šio laiko Respublikos partaisnai traktuoja kraštą užkeltoi vietiniai savanoriai, karės aktyviai dalyvavę išvarant bolševikus, ir jie bus laikomi kaip karo invalidai. Tuo tikslu ir numatomi šiemos lakūnos kaip likusios žuvusių karo žemos.

[illegible]

VILNIAUS APYGARDOJE

— Apygardos vadas, pl. batalionų gr. Petkūnas Zyfas 12 d. [illegible] Kimbirtui už parodytą drąsą ir pasiaukojimą apsaugant valdžią turtą, kraštą ir gyvenimą nuo bolševikų.

— Apygardos vadovybė, dėkinga [illegible] apsiyčiu metalą linkėjo [illegible] pareigūnai visos dalinytis atžinai dėl [illegible] Vilniaus Miesto ir taisyklės. (Aum.)

RYTUOSE ŽUVĘ ŠUVĘ „KARIO" BENDRADARBIAI

Paskutiniu metu gautomis žiniomis, t. m. vasario 14 d. kovoje su bolševikais Rytuose žuvo šie mūsų gyrs Brunokas ir vrl. Petras Plevokas, iki bolševikų okupacijos Lietuvoje buvę „Karės" bendradarbiai.

Abu šie vyrai buvo ir Lietuvos savisaugos vienybės, kovų dalyviai ir viso laiko neputraukę ryšių su Vyriausiąja.

Kpl. Petras Brunokas, 1919 m. baigęs Lietuvos Karo Mokyklą, 3-ąjį [illegible] t. k. Kestučio pulko eilėse dalyvavo ginę nuo Lietuvos kovose ir nuo paskirstymo iki [illegible] Gedimino krašto buvo apdovanotas Vyčio kryžiaus ordinu.

Po Nepriklausomybės kovų, kapt. Brunokas viso laiko pasilikęs karinėje tarnybėje ir jos laisvę ir tėvynės gurbinęs mirties. Po savo karinių pareigų, jis nuolatinės bendradarbiavo ir tvirtoje lietuvių spaudoje — kai tiesės ir visuomeninėje. Daugiausia rašinėjo siūrasčiu ir belletristinių dalykėlių, pasirašydamas slapyvardžiu „Jurgis Dalna". 70 belletristinių dalykų buvo ištęs iš „Karyje". Nemaža jis naštėjęs ir Amerikos lietuvių naujoje, ir taupiuose, [illegible]

Vrl. Petras Plevokas buvo Lietuvos karininkės kūrėjas — savisaugos. Prieš bolševikų okupaciją ilgus metus dirbo I. pėst. divizijos štabe, buvo aktingas Panevėžio rinktinės šaulys ir kt. Kūrėjų Savanorių Savisaugos Panevėžio, skyriaus pirm. [illegible] Karės" [illegible] kūrėjų ir savanorių kūrėjų gyvenimo, taip pat nemaža užrašydavo ir kitų savanorių kūrėjų atsiminimų, kurie vėliau buvo [illegible].

Šiam karui prasidėjus, mjr. Brunokas ir vrl. Plevokas, būdami žuvusiųjų korpo dalyje, stovėjusioje Palemonės stovyklėje, vykdė [illegible] pirmomis karo dienomis atsipalaidėjusį ir raudonosios armijos eilius. Kuos ir NKVDiečių [illegible] Kaišiadžių žiauriosios kalėjimo [illegible] nuo savo tėvynės. Tačiau rupūtėjo mėn., sarsios vokiečių kariuomenės laimėjimai dėka, buvo išvarytas ir tuo jau stojo į [illegible] kovą prieš bolševizmą.

[illegible] SD KARIŲ PAMALDOS ŠV. JURGIO BAŽNYČIOJE.

Pradedant Vėrbų sekmadienio, kaip pemaldos yra laikomos ne tv. Kazimiero, bet tv. Jurgio, pranešė D. Tumas, Dopliūnių km., Smilgių, Panevėžio apv.

Kuriantis Kalpokas Bernardas, buvęs Vilniaus pėstininkų pulko, Šventičionėlių stovyklėje, Kas turėtų kokių nors žinių apie jį, prašoma pranešti Germanui Kalpokui, VE. Gedimino, 6, t. 22 bt. 4.

Petraitlinas Alfonsas, buv. 619 art. pulke, Palemonės stovyklėje. Kas žinotų ką nors apie jį, prašoma pranešti Petrui Petraitlinkiui, Gelsvinės km., Gelsvinai, Ukmergės apv.

Kas žino ką nors apie kursanta Kalpokį Domą, Kaišiadžių, buv. Vilniaus pėstininkų mokyklos, Šventičionėlių stovyklėje, prašoma pranešti Bakanauskiema, Kaunas, „Malūno" butų kolonija, Nr. 1 bt. 1.

Kpl. Tumošaitis Kostas, Stasio jūnas, buv. Šventičionėlių stovyklėje. Kas turėtų apie jį kokių nors žinių, prašoma pranešti Stasui Tumoši, Stulginės Pedubysių km., Rozalimos, Panevėžio apv.

Pl. Gudeliauskas Albinas, Jono sūnus, gim. 1918 m., kilęs iš Laibačių km. Veisėjų val., tarnavęs 215 šaulių pulke nešėjų kuopoje. Palemonės — Palemonės stovyklėje. Teiraujasi Broilo Antanas Gudelis, Veisėjai, Seinų apv.

Vrl. Matulevičius Vincas, buvęs pabradės policijos. Žinantieji ką ten jis veikęs, ir prašau pranešti: Alyginiui, Ieško broliš Vladas Matulevičius, Rudamina, Seinų apv.

Tarkūnaitis Pelikas, tarnavęs artilerijos pulke Kupiškyje, o vėliau Pabradės policijoje. Prašo apie jį pranešti Martiju Urakonaitienei, Kretinga, Panevėžio apv.

Kas žino apie Zarui prasidėjus dingusius tn. Dedoni Stepą, buv. technikos batalione Vilniuje, ir Dedoni Vacį, buv. karo mokyklos, prašo pranešti J. Loszyc iline adresu: Deutschland, Joseph Loszyc, Halle-Saale, Mühlweiger, Str. 4.

Padėkos

Kun. Bielkauskui ir kun. Baltramonaičiui, atlaikusiems pamaldas už žuvusiuosius karius ir palydėjusiems juos į amžinąją poilsio vietą, Vilniaus m. Filharmonijos chorui ir dirigentui p. Ilčiukui ir M. K. Čiurlionio v. vyrų chorui ir dirigentui p. Gimžauskui, giedojusiems pamaldose už žuvusius karius, Vilniaus m. sudaugorinio Instituto studentams, Vilniaus st. Franc. prekybos tarnautojams ir Vilniaus m. gimnazijoms ir pradž. mokykloms, padėjusiems vainikus ant žuvusiųjų kapų, ir Vilniaus m. visuomenei, gausiai palydėjusiai žuvusiuosius į kapines, savo ir Apygardos karių vardu reiškiu nuoširdžią padėką.

Vilniaus Apygardos Savisaugos Dalių Vadas

Žuvusiųjų Vilniaus Apygardos Savisaugos Dalių karių —

grand. LELIOKO Jono,
j. kar. RIMŠOS Juozo,
j. kar. DRISKIAUS Valentino,
j. kar. ŠILEIKOS Liongino,
j. kar. PARNAVO Kazio
ir j. kar. LIEPAVIČIUS VLADO —

tėvams, giminėms ir artimiesiems savo ir apygardos karių vardu reiškiu nuoširdžią užuojautą.

Vilniaus Apygardos Savisaugos Dalių
V A D A S

UŽ pasukotas Rytuose esantiems lietuvių kariams knygas, visiems aukotojams, e taip pat „Tėvėškės" redakcijai už to Vilniaus vajaus prevedimą, savo ir karių vardu reiškiu širdingiausią padėką.

LSD Vilniaus Apygardos Vadas.

Vilniaus Judėjimo Nuovados Viršininkai p. Br. Matulaičiui už pasaukotą Rytuose esantiems kariams 31 knygą, reiškiu širdingiausią padėką.

LSD Vilniaus Apygardos Vadas

NORINTIEMS PAAUKOTI KNYGŲ

Vilniaus, kurie norėtų paaukoti lietuviams, kariams esantiems Rytuose, knygų, prašoma jas pristatyti į Vilniaus Apygardos Štabą (Jasinskio 3), 49 kamb., kasdien 9 — 13 val.

LSD Vilniaus Apygardos Štabas

Vilniuje atidaryta Raudonojo Teroro paroda

Sekmadienį, kovo 28 d. 13 val., Vilniaus Dailės Muzėjėjus rūmuose atidaryta Raudonojo Teroro Lietuvoje Paroda. I atidarymo žiūrimą dalyvavo Vilniaus Miesto Srities Komisaras Hingst, Vilniaus Srities Komisaro atstovas Jacob ir vokiečių policijos vadas Krieg, vokiečių kariuomenės atstovai ir pik. tn. Zehnpfenningas priešakyje, Vilniaus miesto ir srities komisarinės tarėjai, Vilniaus miesto burmistras pik. K. Babulevičius su savo bendradarbiais, LSD skiriti pareigūnai, Svietimo Generalinės Tarėjos dr. Germantas, daug kitų vokiečių ir lietuvių žymesnių pareigūnų, Vilniuje leidžiamos spaudos bei visuomenės atstovai.

I gausai susirinkusiųjų lietuvių atidarymo sveikę pirmininkė buvo tarė Studijų Biuro Direktorius J. Senkus.

Po to kalbėjo Vilniaus Savisaugos Dalinių vadas, majoras Kimbirtas K. Obalevičiaus, sugriežė L. v. Beethoveno „Gedulinga marša". Po susikaupimo minutės Studijų Biuro Direktorius Senkus sveikino I. Vilniaus Miesto Komisarą Hingstą ir Komisarini Vilniaus Miesto Burmistrą pik. K. Babulevičių, pradydamas paroda atidarytą Raudonojo Teroro Lietuvoje Paroda.

Vilniaus Miesto Srities Komisaras Hingst, atidarędamas paroda, i susirinkusiuosius pasakė kalbą. K. Savo kalbėje jis pabrėžė, kad: „tikriausiai visi lankytojai šią paroda apleis su šiurpu ir pasibaisėjimu. Gal ne visam kyla klausimas, ar iš viso yra reikalinga parodoj išstatyti šiuos baisius paveikslus, ar nebūtų geriau šitą paveikslų visuomenei neteikti — Čia aš, kaip ir aplinj žinoma Vėsa, kad norint sėkmingai prieštinti ir nugalėti priešą, reikia pažinti jo metodus, kovos būdą ir jo tikslą. Iš šitų paveikslų ir dokumentų lankytojas pažins baisiausią ir žiauriausią priešą, kuris, kada nors reiškėsi prieš kulturinę, taulės.

Kur tik bolševizmas su savo maro kvapu užkrečia tautas, palaužia jos laisvės siekimą, sunaikina jos kulturinę vertę ir tuo bei kitu — Ši brutali, visa grisunanti, naikinanti ir nuniūdinti jėgė suorganizavo milžiniškas žmonių ir rinkių masės kovą prieš šitą Europos kulturą.

Vilniuje bestkataliojančioj istorinėj savo praeityje tikriausiai turėjo pakęsti daug skausmo ir kančių, bet ji, ta ji ta turėjo tikėsti per visas kruvas bolševikų valdymo metus, neturi ligšios savo istorijoje. Atrodo, kyr ant šio kemės nebėtų jokios ligos, kuri pelėgtų palėkęsti nešiamai bolševizmo ligą.

Tada Adolf Hitler, Didžioje Vokiečiųos Reiche Fiurerio pastoja stipria vokiečių tautos, nacionaliosialistinės kariuomenės ranka stoti prieš bolševizmo baisybę, ją užpulti ir sunaikinti. Jis visi pergyvenęs vokiečių kariuomenės išvada ėjimą ir milžiniškas jų kovas bei laimėjimus. Bolševikų baisybė smogė tas mirtinas smūgis! Bet ji vis dar meta į kovą paskutinius žmonių ir medžiagų rezervus. Greta Vokiečiųos stojo sąjungininkai, ir jai vadovauja ten tiniės paskutinė kova.

Mes šauliams, kad mus užvalė bendras noras visas mumyse esančias jėgas pasaukti šai lemiančiai kovai — gyventi ar miršt. Ir tai buo didžiausias šios parodos uždavinys. Šitą bendros kovos, visų jėgų sukaupimo noras atspirnti ir paskutinį paskutinę gilindžia energiją".

Po to kalbėjo Komisaras Vilniaus Miesto Burmistras pik. K. Babulevičius, kurio tarp kitko, pažėlė: „Ši paroda dar kartą primena mums gyvenamojo momento svarbą ir valdžiai atskleis sovietinio „rojaus" pažiamas, kurios mums buvo numatytos. Net šios parodos dokumentai, kurie pasilikę visiema laikams, bylos ir kaltina amžinai: kaltina tos nekalios aukos — motėrys ir maži vaikai — klausdamos, kodėl ir už ką jie taip žiauriai buvo kankinami ir žudomi. Juk jie tikrai nieko pikto nebuvo padarę...

„Pasakyti, kad žydiškasis bolševizmas žiaurus, baisus, žėstoniškas, ar daug kaip kitaip, — maža. Ir ši viso apibūdinti jį žodžiais sunku ir neįmanoma. Bolševizmas — tai didžiausia žmonijos gėda, kokia galėjo nuo žiūrkt dvidešimtajame amžiuje. Bolševizai yra ne tik fizinių, bet dar daugiau moralinių kankinimų meistrai. Ar gali kas, ar moka kas daugiau tyčiotis, kaip bolševizai? Juk jie skelbė kultūros pionieriais ir šulais, išlaisvinusiais mus, pratinusiais mus visokiomis gėrybėmis — teisėmis i polisi, darbą, aprūpinimą senatvėje ir t. t. ir t. t. Bet toji taisė i polisi, pasirodo, buvusi tesė i amžinąjį poilsį kalėjimuose, kapuose ir mėstnėse žudynėse. Taip "ašai šviesė mums Stalino „saulė", už kurios šėmsai veisė kraštas turėjo be pertraukos siųsti „padėkos" telegramas ir valdieti save laimingiausiais žmonėmis pasaulyje.

Tarp kitos ir atsiskaitymo valanda šėmsė. Didžioje Reicho Vadas Adolf'as Hitler'is įvertino tą pavojų, kuris grėsė visai Europai. Vokiečių Armijos geležinis kumštis nubėjė žmonijos šaubą. Mes, lietuviai, esame ir būdime dėkingi Vokiečių Armijai ir jos Vadui už krašto išlaisvinimą iš prasivėrusios prarajos. Mes tyra širdimi lenkiame galvas prieš šviesiųos vokiečių karius ir mūsų partizanus, karės, nestabdėdami su savo gyvybe, išgelbėję mus nuo baisaus tyro vokiečiai armijai buvo lemta ir tik ji viena buvo pajėgi nušluoti tą žmonijos gėdą. Mes taikinsime jai ir padėsime, kiek galėdami..."

Po Komisarinio Vilniaus Miesto Burmistro pik. K. Babulevičiaus kalbos, Raudonojo Teroro Lietuvoje Paroda buvo atidaryta ir viai suirinkusieji apžiūrėję. Svečiai turėjo progos pamatyti Haurių ir negirdėtą teroro darbų vaizdus ir nuogus fakta, kurie smėlaisa bylos, kaip daugėliai nukentėję lietuvių tauta, šauo čiant žydiškiems bolševizmo teroristams.

Tą pačią dieną 15 val. prie Muziejaus rūmų susirinko didžiulės minios žmonių, kurios norėjo pateikti paroda. Tai rodo, kaip skaudžiai reaudoms teroras yra palietęs lietuvių tautą, kokiu susidomėjimu jie dar kartą ėna prisiminti tas gilias istrigusias baisias valandas.

Paroda turi nepaprastą pasiaeskima. Kaip ir Kaune, taip ir Vilniuje, paroda yra nuolatos perpildyta gausių lankytojų, kurie, apžiūrėję ikš yrę kaulo aukštaičiai ir valiūnai, ištaria ir vieną kitą žodį, reiškiantį prakeikimą raudonajam terorui — bolševizmui.

U. Z.

KAS NAUJA LIETUVOJE

— Žemės Ūkio Rūmai peskelbė jauniesiems Ūkininkams ankstyvųjų bulvių sėjinimo varžybas. Varžybų dalyviai turi savo jėgomis spaudinti pritūdėti ne mažiau kaip vieną ara ankstyvųjų bulvių.

— Generalinis Pašto Komisaras Rytų Kraštui pranešė, kad dabar prapleišiamo bendrojo (civilinio) pašto tarnyba tarp Rytų Krašto ir Reicho paprastiems ir registruotiems laiškų siuntiniams nuo 250 gr iki 2000 gr. Tiems siuntiniams galės Vokiečiųos vidaus tarifas. Skubus laiškų pristatymas ir panašūs ypatingi statūtėmai tuo tarpu neleidžiami.

— Kovo 22 d. Kaune, kino „Forum" salėje, susirinkusiems Kauno miesto darbininkams padarė pranešimą apie stiprėjusį teroro ir kulturiveis darbininkams vasario mėn. aplankė vokiečių pramonės inones Sekcenjoje ir čia susipažino su sveikinimu darbininkų gyvenimo bei darbo sąlygomis. Po pranešimų buvo parodyta dvi kulturinės filmos iš Vokiečiųos gyvenimo.

— Balandžio 14 d. visuose Lietuvos Generalinės Srities valsčiuose ir miestuose bus daromas kiaulių kuraymas, kurių trukis tris dienas. Visi šuomenys turės suaudžiamti tik mėstiškos ir ūkio reikalams.

— Traku, Tauragės, Raseinių ir iš dalies Kauno apskritųse pradėja smarkiai stiprėti vyrų tūgos ir mažiko ir nagi ūgis. Panevėžio, Vilniaus, Raseinių, Kėdainių apskritųse įregistruota susirūmę paslutinėmi.

— Žemės Ūkio Rūmai vėl paėjūs 17 — 23 d. suorganizuoti švarios savaitę kaime.

— Prie Lietuvos Ūkio Sąjungos steigėsi naujas — „Amatai". Šio skyriaus uždavinys, tarp kitų, yra matų kartotekos veiklėmo ir vietimo bei egzaminų reikalų tvarkymas.

— Kovo 27 d. Kauno m. Savitarpinės Pagalbos Komitetas atidarė trečią valgyklą bėdnųosiems.

— Kovo 29 d. Kaune buvo „Wehrmachto diene" su turtinga programa, kurioj dalyvavo lietuvių ir vokiečių muzikinės ir kt. naėjėnė. Be to, buvo įvairių pramogų. Dienos pelnas buvo skiriamas Karo Žiemos Pagalbai.

— „Sodybos" firmai suteikiama darbovių ir valsių suėmimo monopolinė teisė visoj Lietuvos teritorijoj. Sėkių paskirstymą praves „Lietūkis".

— Pirmasis Generalinis Tarėjas patvirtino motinos ir vaiko globos sekcijoms prie Savitarpinės Pagalbos Komitėto steigti instrukcijų. Tais pat patvirtinta ir Savitarpinės Pagalbos surinktoms aukoms skirstyti instrukcija.

— Dėmėsotos šilinės pavojus Lietuvoje jau praėjo. Jų židinėjai visur sunaikinti.

— Generalinio Komisaro Kauno reikymu, nustatomas metinis mokesčis už drėnažą 1.4 RM. Mokestis imamas tos savivaldybės naudai, kurioje ribose dvirašio sevinikas nuėjė sryvna.

— Vilniaus Miesto Komisaras kreiksteria Hingst Savitarpinėj Pagalbai paaukojo 3.000 RM. Šį auka bus padalyta ypatingai nukentėjusiems nuo karo tyrėjų.

Nr. 8 (136). Šeš. m. Kaunas, Šeštadienis 4 d.

PRENUMERATOS: Metams — 3,50 Rsl; pusei metų — 2,00 Rsl; 1 mėn. — 0,70 Rsl.
SKELBIMŲ KAINOS: Už 1 kv. milimetrą: 1 puslapyje — 0,20 Rsl; 2 puslapyje — 0,15 Rsl; 3 puslapyje — 0,10 Rsl. Skelbimų ir jų kainų sąrašas, sveikinimai po 20 Rsl už 1 kv. milimetrą.

KARYS

Jūrų mūšis prie Murmansko

(PRANEŠIMŲ IŠ VYRIAUSIOSIOS FIURERIO BŪSTINĖS SAVAITINĖ SANTRAUKA)

BOMBARDUOTA MASKVA

Rytų fronte tęsė prasidėjęs atokrėkiui, tiek ir vėl sustiprėjus kaitai, buvo atmušti vietomis attakliose kovose prieš priešimai. Vokiečių vietinio pobūdžio puolimai davė naujų laimėjimų.

Kerčės pusiasalyje vokiečių ir rumunų dalinial atmušė daug sykių vykdytus sovietų puolimus. Zemės kariuomenė ir karo aviacija puldama tankų telkinius sunaikino daug šarvuočių. Sėkmingai bombardotas aviacijos fabrikas Sevastopolyje.

Doneco srityje iš dalies tankais remiami prieš puolimai sugniuždo į stiprų vokiečių ir rumunų dalinių pasipriešinimą atkakliose kovose vyras prieš vyrą.

Vokiečių dalinians vykdant vietinio pobūdžio puolimus į šiauriv rytus nuo Taganrogo, tęsė jėgas nuo Charkovo buvo nubloškes atgal stiprokos bolševikų pajėgos, priešas turėjo didelių nuostolių žmonėmis ir medžiaga.

Kovo 24 d. kovos lėktuvai viešnamne Kaukazo uoste padegė vieną vidutinio didumo prekinį laivą, puolant Novorosijsko uosto sritį, bombomis buvo patalkyta

BRITŲ PUOLIMAS ST. NAZAIRE

Naktį į kovo 28 dieną anglų karo laivyno pajėgos, norėdamos puti St. Nazaire povandeninių laivų baze ir sunaikinti uosto sistemą, mėgino Loire žiotyse šilapinti kariuomenės. Vokiečių kaso laivų baterijų ugnyje vienas apsogtamosios medžiagos priverčiamas amerikiečių naikintojas, kuris turėjo sunaikinti šiūrę vrt. ?as, nepasiekęs savo tikslo, išlėkė į oro. Priešo greitųjų ir šturminių laivų daugumas taip pat buvo artilerijos ugnimi sunaikinta ar smarkiai sužalota. Kiek priešui pavyko savo pajėgų šilapinti, jas, sužeisnančios puiti laivų statyklas ir užverčti į miesta, tvarinę karžiaus ?ė dalį dalinai ir atrėmė Vienas priešo naikintojas, devyni greitųjų laivai ir keturi torpedinėi laivai buvo sunaikinti.

Neskaitant didelių kruvinų nuostolių, priešas mūsų rankose palikdo daugiau kaip 100 belaisvių. Vokiečių puėje nebuvo netekta nė vieno karo laivo. Taip pat ir povandeninių laivų bazėje nepadaryta jokių nuostolių.

Praėjusią vokiečių torpedinėi laivai puolė stipresni britų naikintojų dalini, kuris, patyres nuostolių, mūšį nutraukė. Dienos metu į vakarus nuo St. Nazaire

VĖL NUSKANDINTA 16 LAIVŲ

Vokiečių povandeninai laivai paskandino Šiaurės Atlante bei ties Amerikos krantais 16 priešo prekinių laivų bendros 110.600 brt. talpos, jų tarpe 8 didelius tankialivius 73.900 brt. talpos.

Laimėjimuose prieš britų-amerikiečių prekybos laivininkystę Šiaurės Atlante ypatingai pasižymėjo povandeninės laivas, vadovaujamas vyr. leit. Ite.

Vokiečių naikintojai puolė į Murmanską plaukiančią priešo laivų vilkstinę. Artilerijos ir torpedų pataikymas jie paskandino vieną didelį transporto laivą 10.000 brt. talpos, kuris iš New Yorko gabeno šarvuočių ir amunicijos krovinių. Šio laivo, o taip pat vieno aviacijos paskandinto garlaivio gyvi išlikę įgulos nariai buvo patmiti į denį. Austant lyvko jūrų mūšis su stipriomis pranašesnėmis priešo apsaugos pajėgomis, kurias sudarė kreiseriai ir naikintojai. Į vieną britų kreiseri pataikė torpeda, kurios velkimo dėl smiego audros negalima buvo pastebėti. Sunkiame mūšyje šuvo vienas vokiečių naikintojas. Didelę jos įgulos narių dalį išgelbėjo kiti vokiečių naikintojai, po to, kai jie artilerijos ugnimi buvo nubloškę priešo naikintojų

Kitą dieną vokiečių povandeninai laivai vėl puolė laivų vilkstinę. Jie paskandino įplaukiime į Kola įlanką du sunkiai pakrautus transporto laivus bendros 11.000 brt. talpos. Trečiasta transporto laivas buvo torpedoutas. Dėl didelių jūros bangų reikia manyti ir jį esant žuvus. Per oro puolimus buvo sužalotas dar vienas didesnis prekinis laivas.

Povandeninis laivas, vadovaujamas apdovanoto Ąžuolo lapais prie Geležinio Kryžiaus Riterio Kryžiaus kap. leit. Endrass, nergižo iš bygio. Išymusis povandeninio laivo komendantas su savo drauge ipuie žuvo kovos laiske.

ŽVALGYBOS VEIKSMAI S. AFRIKOJE

Šiaurės Afrikoje pasireiškė abipusė žvalgybinių dalinių veikla. Dėl didelių miešio audrų karo veiksmai neįvyko. Per vieną suėrėmimą Tmimio srityje priešas nemaža britų belaisvių.

Marmarikoje oro puolimai buvo nukreipti į Tobruko įvirtovę bei uostą ir į britų automobilių voras bei geležinkelį. Pakeliui į prekinius laivus. Siaurės Egipte daugelyje vietų pertraukties dykumos geležinkelis. Čia sunaikintas viena britų transporto traukinys.

Maltos saloje vokiečių kovos lėktuvų pajėgos ypatingai sėkmingai puolė priešo laivus La Valettos uoste, o taip pat Marsa Scirocco uoste. Čia buvo paleisti torpedo pataikė į vieną kreiserį ir 5 prekinius laivus, iš kurių 4 uždėgė. Kitos bombos nukrito į žibalo sandėlius, dokus, kareivines ir prieštėktuvines artilerijos pozicijas.

Viduržemio jūroje vienas vokiečių povandeninis laivas persekiojo britų laivų vilkstinę, iš kurios buvo paskandinti vienas naikintojas, vienas garlaivis ir vienas tankiaivis 4.000 brt.

A. A. KUN. K. CIBIRAS

Kun. Kristupas Cibiras buvo kilęs iš Sveńčionių padanaės. Gimė 1888 m. gruodžio 14 d. Radėlkiškės kaime, Dauguėlkio valsčiuje. Vidurinį mokslą įėjo Vilniuje. 1911 m. baigė dvasinę seminariją. Aukštesnius mokslus studijavo Petrapilio dvasinėje akademijoje, kurią baigė 1915 m. kaip teologijos magistras. Tais pačiais metais grįžo Vilnin ir čia gyveno iki mirties.

Vilniuje kun. Cibiras šalia tiesioginio bažnytinio darbo, nepaprastai daug nudirbo lietuviškoje kultūrinėje ir tautinėje darbe. Nuo 1915 m. būdamas Šv. Petro bažnyčios vikaras, uoliai dalyvavo lietuvių karo pabėgėlių šelpimo organizavime. Nuo 1917 m. dėstė tikybą ir kai kuriuose Vilniaus Lietuvių Gimnazijoje ir Pedagoginiuose Kursuose, vėliau Mokytojų Seminarijoje. 1918 m. būdamas Vilniaus lietuvių Šv. Mikalojaus parapijos klebonu, paėviečiamas Lietuvių Mokytojų Seminarijos direktoriumi, kur dėstė kl. 1927 metu. Tuometinėi valdžai seminarija uždarius, kun. Kristupas Cibiras suimamas ir patalpinamas Gardino kalėjimo. Iš kalėjimo išėjęs, ėjo Sveńčionių Lietuvių Gimnazijos mokytojo pareigas ir buvo įkūrinkas Sveńčionių Lietuvių Šviesimo „Rytų" D-jos pirmininku. Vėliau išrenkamas Vilniaus Lietuvių Labtarybės D-jos. Vilniaus Šviesimo „Ereto" D-jos ir Vilniaus Lietuvių Blaivybės D-jos pirmininku ir Vilniaus Lietuvio Tautinio Komiteto vicepirmininku.

Šiose pareigose jis paliekta iki paskutinės laro. vadovaudamas Vilniaus krašto lietuvių jaunosnėms kylėtiems ir aukštiems darbą. Kun. Kristupas Cibiras, be šio darbo, nemaža prisidėjo ir prie kitos srityje. Yra parašęs keliolika tikybinio ir filosofinio turinio veikalų: „Doros objektyvumas", „Dogmatikas", kt. Įvairiais laikotarpais yra dėjęs keliolika lietuvių laikraščių, pats daug juose rašė, o taip pat bendradarbiavo beveik visuose Vilniaus lietuvių laikraščiuose, palsdamas įvairiausius klausimus.

Kun. Kristupas Cibiras savo šviesiu protu, savo neuilstamu darbštumu ir visiku pasiaukojimu savo tautai suvaidino ypatingai valdomai sunkioje lietuvių kovoje šiame krašte. Velionės gausybė darbai sieė didelius vaisius. Je šauros sąmonės bei savaiminio jausmo ir atsakomybės taniečia šedyra. Pagerbkime jo šviesą asmenį, vilniečiai palydėti jį paskutinėmis kelionėmis ir atsakomybė palidoję šalia kitų didžiųjų lietuvių: dr. Jono Basanavičiaus, Ciurlionio, Vileišio, Vileišiės. R. K.

Padidinama Lietuvos Generalinė Sritis

KAUNAS, Balandžio 1 dieną Lietuvos Generalinė sritis padidinama, sritys, iki šiol priklausiusios Gudijos Generalinė sritai, priskiriamos prie Lietuvos Generalinės Srities. Ta nauja vokiečių civilinės valdžios priemonė plačiai užsimoto pasiekė dabartinę Gudijos sritį, ne dar kartą įrodo, kokiu intensyvumu jau karo metu sprendiami uždaviniai, turi didelė reikšmė ir teikos metui.

Kaip iš kompetentingų sluoksnių patirta, tas padidinimas liečia naujas sritis iš Rytų. Bus naujai sudarytos trys sritys ir vienas rajonas. Čia bus padidintas Pažvelgus paskirai, susidaro toks vaizdas:

Naujai sudaromosios apskrities esančios iš Rytų, yra Aimenės ir

Ešiškių apskritį.

Svyrių apskritis, kurios būstinė bus tame pačiame miešte, apima Svyrių, Lentupio, Kamajų, Žukainių, Kiemeliškių, Sematavos, Varėnių ir Gervėčių valsčius. Aimenės apskrities vizitinės būstinė bus Aimenės miešte. Aimenės apskritis apima Aimenos miestą ir Aimenos, Salų, Paliūnių, Smurgainių, Kucevyčių, Geručiškių, Kurės ir Aidžių valsčius. Ešiškių apskritis, kurios būstinė bus tame pačiame miešte, apima Ešiškių, Rudėnų, Šalčininkų, Valkininkų, Balninkainių, Varėnos, Dieveniškės ir Rūdnios valsčius. Rūdnios valsčius bus padėtinas Varėnos valsčiaus sritiesi ir Varėnos valsčiaus sritiesi bus sudarytas iš Rūdiškių valsčiaus pietinės pusės. Zarasų apskrities srityn ir pietinė sienos eis pa- Dūkšto ir Rūdnios valsčių sienas. Alytaus apskritis, kurį susiskiėmo techniniu atžvilgiu dera Kaunui, dabar padidinimo metu bus Varėnos srities pereina prie Kauno apygardos srities komisaro. Svenčionių apskritis bus sudarytą iš Svenčionių miesto sritiesi ir Svenčionių, Vydžių, Dauniškių, Tverečiaus, Kaltinėnų, Melagėnų, Pabradės, Adutiškės, Joniškės ir Užnėnėnų valsčių.

Tyrynės vietos priemonės — tiek permiti naujajas sritis, tiek nustatyti sienas — Generalinis Komisaras pavedė Vilniaus apygardos sritiesi komisarui.

Be to prie Vilniaus apygardos sritiesi komisaro laikinai bus įstiegas vidaus reikalų generalinio tarėjo Kaunas, kuris bus Vilniaus apygardos sritiesi komisaro žinioje ir kuris lyvkdys sienų nustatyma.

Priskiriant tas naujas sritis prie Lietuvos Generalinės Srities, turima galvoje sčitis, kurioje

gyvena apie 200.000 žmonių.

Po labai permainingo laikotarpio tie žmonės vėl bus grąžinti Lietuvai prie savo gimtosios kalbos krašto.

Taigi, padaromas galas padėčiai, kur visoje šėlė neįprasta normalisma krašto plėtojimesi. Reicho ministerio okupuotosiosna Rytų sritiesi dekretu dėl sovietiečio padėties sąlikiai buvo pavaizduota ir vienprasmiškai buvo parodyta, kad tik krašto galutinai priklausus Europos sritiai ir savo ateities plėtojimesi glaudžiai bus su juo susijęs, tad ir naujoji vokiečių civilinė valdžia priemonė reiškia, kad dėl tos linijos buvo apsispręsta ir kad nenukrypstamai bus jos laikomasi.

Lietuvių gyvenimai atsirando plači derbo sritis. Ūkinis ir kultūrinis atšviglėjais savivaldos aparatui kėlima uždavinių, kuriems išspręsti reikės ypatingai daug pastangų ir kuriems reikės lygiai tiek pat toleragiškumo, kiek ir ryžtingumo. Europos naujosios tvarkos idėja ta civilinė valdžios priemonė įėjo pasiūlavima, kuris Lietuvos gyventojams rodo, kad Europos naujoji tvarkos nėra tiuuizios, o labai konkretis ir aiškiai nusistatęs dėl ateities ir ieškėja ?vykiai. Taip pat ir ši lyvkiu, turinėių mažesni masta, galima sprėpsi spėje didžiausius nagtus, pagal kurius bus suformuota ir sukurta gesnė Europa.

Kas tki šiol Generalinio Komisare ir jo letaigi priemonėmis buvo atlikta atsprendimai dėl ateities ir kaip vokiečiai tik taikoma normalizuoti bolševikų viešpatavimo laikais krašte sugriautome sąlygoms. Kai dabar prie Generalinės Srities priskiriamos naujos sritys su daugiau kaip 200.000 gyventojų, tai tatai rodo dėdeli atsakomybės dėl šio krašto ateities užtikrinimo ir tvarkymo. Firmasis generalinis tarėjas generolas Kubilūnas savo pareiškime apsaugo atsivamas pakymėjo, kad ateities bolševikų viešpatavimo metai Lietuvoje būtų reikšę didesnės lietuvių gyvenimą dalies išnaikinimą ir kraštas būtų atnešęs pavojų kitiems ir ypatinai palyginti su jokiais nūdieniniais sunkumais. Yra juo reikšminingai, kad Generalinės Srities padėčiai šiuo šimtai tūkstančių gyventojų ateityje ir visiems laikams prikiausys savo gimtosios kalbos kraštui. Priešais chaosą ūkeliamas tvarkos principas, priešais sunaikinimą — atsikūrimo principas ir priešais išnaikinimą — išsilaikymo principas.

Savivaldos uždaviniys bus, ko glaudžiausiai bendradarbiaujant su vokiečių įstaigomis, vokiečių ginklo šiole srityje iškovota pergalė, galutinai užtikrinti. Nebus kuriuo tikslu ūvinys lyvkiros kalbos žmonės, kurie daugiau kaip du dešimtmečius buvo bolševikų tiaskę grąžinti į kitą vietą, kur jie ir vėl bus ir ateities laikams būtų tos tvarkos laidai. Tai, ko vokiečių karai yra iškovoję sąlygos kraujo, niekados neturi būti netekta. Tas planinamasis kuriuo tikslai buvo tvarkomo visos problėmos, ir čia padės uždavini išspręsti. Reicho globoje ir šis kraštas su savo mažumomis sritinis žemė ?ė laiminga rytoju.

UŽSIENIO NAUJIENOS

— 19-os metų italų aviacijos įsteigimo sukakties proga Duče priėmė aviacijos paradą.

— Bulgarijos karalius Borisas buvo priėmtas Fiurerio.

— Von Papenas yra atvykęs į Berlyną.

— Turkijos pasiuntinys Japonijai pakviestas į Ankarą padaryti pranešimo apie naujuosius lyvkius Tolimųjų Rytų kare.

— Į Bukarestę atvyko Vokietijos pasiuntinas, dr. Clodius, kuri priėmė rumunų min. pirm. pavaduotojas Mihai Antonescus.

— Paryžiaus miesto didžiajame teatre buvo lyvkydytas paskiėsinimas prieš Marsel Deatą; buvo mesta į jį bomba, kuri, atsimušusi į jo švarką, nukrito žemėn nesprogusi. Destas bombą tuojau pakėjė ir nutraukė padegamąjį šnirą. Tos bombos padėtinas, jis savo kalbą tęsė toliau pareikšdamas, kad tokiomis priemonėmis jo nebūsią galima nukreipti nuo jo tikslų.

— Crippsas sekmadienį priėmė Gandhį ir Nehrų. Pagal pareiškimą spaudai Gandhis Crippsą laikąs menku derybų partneriu.

— Bosė, indų nacionalinė vyadas, kreipėsi į dabar Indijoje vėsint į angių karinio kabineto sutovą Crippsą atviru laišku, kuriame kritikuoja jo pasiimtąją misiją.

— Reicho statistikos valdybos pranešimu, visoje žemėje esą 2,216,000,000 žmonių. Dabar Azija? ?ė tenka pusė visų gyventojų, o Europai — ketvirtadalis. Europoje ?km? ?ė tenka 46,8 gyventojų, Azijoje 1 km? — 29,9 gyv. Vokiečių Reiche 1 km? gyvena 133,8 žmonių.

— Kovo 30 Vašingtone susirinko bendra 21 Amerikos respublikos gyniniams ?ėsiams.

— Sovietai visiškai užėmė Teheraną ir ten pradėjo baisų savo režimą kratomis ir ištrėmimais. Prieš visa tai britų organai esą bejėgiai.

JAPONAI PUOLA AUSTRALIJĄ

Australijoje Japonijos aviacija smarkiai bombardavo Port Moresbi, ir šiaurės vakarusose Wyndhamas.

— Vienas japonų kariuomenės dalinys Sumatros šiaurėje paėmė 1 nelaisvę 2975 sąjungininkų karius, kurie, visi nepasiydami olandų valdžios organų įsakymo nutraukti mūšius, vis dar priešinosi japonams. Belaisvių tarpe yra 2103 olandai ir 872 britai. Priešas paėmė 143 užmuštus. Pačiokvas japonai paėmė sepynias sunkiąsias patrankas, dvi lengvąsias patrankas, du minosvaidžius, 90 sunkųjų ir lengvųjų kulkosvaidžių, daugybę šunkvezimų, 13 laivelių ir 90.000 tonų angles.

— Japonai apsupo Toungoo miestą, Čungkingo kinų kariuomenės ginamą, ir paėmė jo aerodromą. Miesto susistelkimas su Mandalaju nutrauktas.

Sp. „ŠVYTURYS", Vilnius, Sv. Onos g. 2. Tel. 15-84.